

Pustaka
Digital Media

దశ మహావిద్యల చరిత్ర

Dasa Mahavidyala Charitra

Author :

Jayanthi Chakravathy

TE:JC:0005:01

Copyright © by Pustaka Digital Media Pvt. Ltd.

All rights reserved. This book or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the publisher except for the use of brief quotations in a book review.

దశమహావిద్యల చరిత్ర

వెల : రూ. 30/-

విశ్వనాథ శాస్త్రి

విషయసూచిక

దశమహావిద్యలు	3
1. శ్రీ కాళీ మహావిద్య చరిత్ర	10
2. శ్రీ తారా మహావిద్య చరిత్ర	17
3. శ్రీ షోడశీ మహావిద్య చరిత్ర	25
4. శ్రీ భువనేశ్వరీ మహావిద్య చరిత్ర	32
5. శ్రీ త్రిపురభైరవీ మహావిద్య చరిత్ర	38
6. శ్రీ ఛిన్నమస్తా మహావిద్య చరిత్ర	44
7. శ్రీ ధూమావతీ మహావిద్య చరిత్ర	52
8. శ్రీ బగళాముఖీ మహావిద్యచరిత్ర	57
9. శ్రీ మాతంగీ మహావిద్య చరిత్ర	63
10. శ్రీ కమలాత్మికా మహావిద్య చరిత్ర	70
11. దశమహావిద్య స్తోత్రాలు	76

దశమహావిద్యలు

సృష్టి స్థితిలయకారిణి అయిన ఆదిపరాశక్తి లోకాల్ని పాలించటానికి శ్రీదుర్గాదేవి, శ్రీలక్ష్మీదేవి, శ్రీసరస్వతీదేవి, శ్రీగాయత్రీదేవి, శ్రీరాధాదేవి అనే ఐదు అవతారాల్ని ధరించిందని, వీటినే పంచప్రకృతి స్వరూపాలంటారని బ్రహ్మవైవర్త మహాపురాణం చెబుతుంది. అలాగే ఇదే పురాణంలో జగన్మాత ఎన్నో అంశావతారాల్ని కూడా ధరించిందని చెప్పబడగా, శ్రీఆదిశక్తి అవతారాలు ఇంకా ఎన్నో వున్నట్లుగా వివిధ పురాణాలు పేర్కొంటున్నాయి. ఇలా జగన్మాత ధరించిన అన్ని రూపాల్లో “దశమహావిద్యలు” అనే పది రూపాలు ఎంతో విభిన్నమైనవిగా, విశిష్టమైనవిగా లోకంలో ప్రసిద్ధిపొందాయి. ఆసేతుశీతాచలం ఎందరో తంత్ర సాధకులు, దక్షిణాచార, వామాచార పద్ధతుల్లో తమతమ సంప్రదాయం ప్రకారం ఈ దశమహావిద్యల్ని ఉపాసిస్తూ ఆ దేవతల అనుగ్రహాన్ని పొందుతున్నారు. ఇంతటి ప్రఖ్యాతి కలిగిన ఈ దశమహావిద్యలు ఎవరు, ఎలా ఆవిర్భవించారు అన్న విషయాలు గురించి వివిధ పురాణాలు వివిధ రకాలుగా చెప్తాయి.

దశమహావిద్యల ఆవిర్భావం :

దశమహావిద్యలు ఎవరు? వారి పేర్లు ఏమిటి? అనే విషయం గురించి శాక్తసంగమ తంత్ర గ్రంథం ఇలా చెబుతుంది.

కాళీ తారా మహావిద్యా షోడశీ భువనేశ్వరీ ।

భైరవీ చిన్న మస్తా చ విద్యాధూమావతీతథా ॥

బగళా సిద్ధ విద్యా చ మాతంగీ కమలాత్మికా ।

ఏతావీవ మహావిద్యాః సిద్ధ విద్యాః ప్రకీర్తితాః ॥

కాళీ, తార, షోడశీ, భువనేశ్వరీ, భైరవీ, చిన్నమస్తా, ధూమావతీ, బగళాముఖీ, మాతంగీ కమలాత్మికా. అనేవి దశమహావిద్యల నామాలు.

శ్రీ దేవీభాగవతం :

ఈ దశమహావిద్యల ఆవిర్భావం గురించి శ్రీ దేవీభాగవతంలో ఒక కథనం ఉంది. పూర్వం దుర్గముడనే రాక్షసుడు అన్నిలోకాల్ని ఆక్రమించి దేవతలందర్నీ స్వర్గంనుంచి తరిమేయగా, ఆ అసురుడి బాధలు భరించలేని దేవతలంతా జగన్మాతను చేరి ఆమెకి తమ కష్టాలన్నీ విన్నవించారు. వారి బాధలు విన్న జగన్మాత శాకాంబరిగా మారి ముందువారి ఆకలి బాధలు తీర్చింది. ఆ తరువాత లోకాల్ని కాపాడాలని దేవతల్ని ఉద్ధరించాలని దుర్గముడితో యుద్ధానికి ఉపక్రమించింది. దేవీ దుర్గముల మధ్య భయంకరంగా యుద్ధం కొనసాగుతున్న సమయంలో దేవి శరీరం నుంచి అకస్మాత్తుగా

కాళికా తారిణీ బాలా త్రిపుర భైరవీ రమా ।
బగళాచైవ మాతంగీ తథా త్రిపుర సుందరీ ॥
కామాక్షీ తులజా దేవీ జంభినీ మోహినీ తథా ।
భిన్నమస్తా గుహ్యకాళీ దశసాహస్ర బాహుకా ॥

కాళీ, తారా, బాలా, త్రిపుర భైరవి, రమా, బగళాముఖి, మాతంగి, త్రిపురసుందరి కామాక్షి, తులజాదేవి, జంభినీ, మోహినీ, భిన్నమస్తా, గుహ్యకాళీ, దశసాహస్ర బాహుకా అని పంచాదశ (15) శక్తులు ఆవిర్భవించాయని ఇందులో చెప్పబడింది.

శివపురాణం :

ఈ దశమహావిద్యల ఆవిర్భావ కథనాన్ని శివపురాణంలోని ఉమాసంహిత మరోలా వివరిస్తుంది.

ఏతస్మిన్నంతరే తస్యాః శరీరాద్రమ్య మూర్తయః ।
కాళీ తారా భిన్నమస్తా శ్రీ విద్యా భువనేశ్వరీ ॥
భైరవీ బగళా ధూమ్రా శ్రీమత్త్రిపుర సుందరీ ।
మాతంగీ చ మహావిద్యా నిర్గత దశ సాయుధాః ॥
తతో మాతృగణైర్యుద్ధం ప్రావర్తత భయంకరం ।

(ఉమాసంహిత , శివపురాణం-అధ్యాయం 50)

పూర్వం దక్షప్రజాపతి ఒక మహాయజ్ఞాన్ని నిర్వహిస్తూ ఆ యాగానికి, సమస్త దేవతల్ని ఆహ్వానించాడు గానీ, తన అల్లుడైన శంకరుణ్ణి, కూతురు సతీ దేవిని ఆహ్వానించలేదట. అయితే ఇతరుల ద్వారా తండ్రి చేస్తున్న యాగం గురించి తెలుసుకున్న సతీదేవి. ఆ యాగాన్ని చూడాలని కోరుకుంది. ఇందుకు శంకరుడు ఒప్పుకోలేదు. పిలవని కార్యానికి వెళ్ళటం మంచిది కాదు. అవమానం పాలవుతాం అని సతీదేవికి ఎంతో నచ్చచెప్పాడు. అయినా సతీ వినలేదు. ఆమెకి ఎలాగైనా తండ్రి చేసే యాగం చూడాలన్న కాంక్ష మరింతగా పెరిగింది. శివ, సతీదేవిలిద్దరికీ మాటా మాటా పెరిగింది. అంతలో శివుడికి కోపం వచ్చి భయంకరమైన రూపాన్ని ధరించాడు. అదిచూసి సతీదేవికి కూడా బాగా కోపం కలిగి వెంటనే ఆమె కూడా మరింత ఉగ్రరూపిణిగా మారిపోయింది. అంతే లోకాలన్నింటినీ దహించేలా ఉన్న ఆ భయంకర కరాళమూర్తిని చూసి శివుడికి నోట మాటరాలేదు. సాక్షాత్తు లయకారుడైన శివుడే చాలా భయపడి అక్కణ్ణుంచి పారిపోదామని పరుగుదీసాడు.

అయితే సతీదేవి కరాళరూపం, శివుణ్ణి వదలదలుచుకోలేదు. వెంటనే తన భయంకర శరీరం నుంచి దశమహావిద్యల్ని ఆవిర్భవింపచేయగా ఆ పది మహావిద్యలు శివుడు ఎటూపారిపోకుండా పది దిక్కుల్లో ఆయన్ని అడ్డుకున్నాయి.

ఏవం పతిం వీక్ష్య భయాభి భూతం ।

దయాన్వితా సాపతి వారణేచ్ఛయా ॥

సర్వాసుదిక్షు క్షణమగ్రతః స్థితా

తథా చ భూత్వ దశమూర్తయః పరా ॥

కాళీ తారా చ లోకేశీ కమలా భువనేశ్వరీ

భిన్నమస్తా చ షోడశీ చ సుందరీ బగళాముఖీ

ధూమావతీ మాతంగీ నామాన్యాసామిమానివై

ఇలా తన కళ్ళముందు పదిరకాల మహాశక్తులు కనబడటంతో ఎటూ వెళ్ళలేని శివుడు. భయపడుతూ సతీదేవితో ఈ పదిశక్తులు ఎవరు అని ప్రశ్నించాడు. శివుడి పరిస్థితి చూసి జాలిపడి శాంతించిన సతీదేవి ఆయనతో ఓ పరమేశా మీ ఎదురుగా కృష్ణ వర్ణంతో నిల్చున్న మూర్తి కాళిక, మీ పైన

నీలవర్ణంతో ప్రకాశించేది తార, మీకు పడమరగా తలలేకుండా కనిపిస్తున్నది చిన్నమస్త, మీకు ఎడమవైపు వున్నది భువనేశ్వరి, మీ వెనకాల నిల్చున్నది బగళాముఖి, మీకు ఆగ్నేయ దిక్కులో కనిపించేది ధూమావతి, నైరుతి దిశలో నిలబడింది త్రిపురసుందరి, వాయవ్య భాగంలో కనబడేది మాతంగి, ఈశాన్య భాగాన నిల్చుంది పోడశి, ఈ విషయాలు చెబుతున్న నేను భైరవిని. మీరు భయపడాల్సిన పనిలేదు. మీకు నా పూర్తి స్వరూపాల్ని దర్శింపచేయాలని ఇలా చేసాను. నా దివ్య శరీరం నుంచి ఉద్భవించిన ఈ దశ మహావిద్యలు ఎంతో గొప్పవి.

భక్త్యా సంభజతాం నిత్యం చతుర్వర్గ ఫలప్రదాః ।

సర్వాభీష్ట ప్రదాయివ్యః సాధకానాం మహేశ్వర ॥

మారణోచ్ఛాటన క్షోభమోహన ద్రావణాని చ ।

వశ్య స్తంభవ విద్యేషాద్యభిప్రేతాని కుర్వతే ॥

ఈ నా దివ్య స్వరూపాల్ని భక్తిపూర్వకంగా ఉపాసించేవారికి ధర్మ అర్థ కామమోక్షాలు లభిస్తాయి. మారణం, ఉచ్ఛాటనం, మోహనం, స్తంభనం, వశీకరణం, విద్యేషణం వంటి షట్కర్మలు ఈ మహావిద్యలు ద్వారా ప్రయోగించవచ్చు. అని శివుడికి చెప్పింది. ఇలా సతీదేవి ద్వారా దశమహావిద్యల గొప్పదనం లోకానికి తెలిసింది.

దశమహావిద్యల ప్రస్తుతి :

శ్రీదేవీ భాగవతంలోని దశమస్కంధంలో భ్రామరీ రూపంలో అవతరించిన ఆదిపరాశక్తిని దేవతలంతా ముక్తకంఠంతో

నమోదేవీ మహావిద్యే సృష్టిస్థిత్యంత కారిణీ ।

నమః కమలపత్రాక్షి సర్వాధారే నమోస్తుతే ॥

జగన్మాతను “సృష్టిస్థితి సంహారకారిణీవైన ఓ మహావిద్యా! కమలాల వంటి నేత్రాలతో ప్రకాశించే తల్లీ. ఈ జగత్తునంతా నీలోనే నిలుపుకున్న ఆదిశక్తి ఓకాళీ, ఓ నీల సరస్వతి, ఓ తారాదేవి, ఓ త్రిపురసుందరీ, ఓ భైరవీ, మాతంగీ, ధూమావతీ, కమలాత్మికా, భువనేశ్వరీ, మమ్మల్ని అన్ని బాధలనుండి రక్షించు

అన్ని దిక్కులనుంచీ వచ్చే కష్టాల నుంచి కాపాడు భక్తితో చేసే మా ప్రణామాల్ని అందుకుని రక్షించు” అంటూ చేసే స్తోత్రంలో ఆదిపరాశక్తిని దశమహావిద్యా స్వరూపిణిగా కీర్తిస్తారు.

శ్రీదేవి భాగవతంలోని 12వ స్కంధంలో మణిద్వీపవర్ణన ఘట్టంలో ఆదిపరాశక్తి కొలువుండే మణిద్వీపంలోని నవరత్న ప్రాకారంలో...

శ్రీ దేవ్యాఽయే అవతారాః స్యుస్తే తత్ర ని వసంతి హి |
మహావిద్యా ప్రభేదాః సంతి తత్రైవ భూమిప ||

(శ్లో॥ 106 దేవీభాగవతం - నవమ స్కంధం)

మహావిద్యల అవతారాలన్నీ కొలువుదీర్చి అక్కడ నివాసం వుంటాయని చెప్పటం జరిగింది. దీనిని బట్టి చింతామణి ద్వీప నివాసిని అయిన ఆది పరాశక్తికి అత్యంత సమీపంలో నివసించేవి దశమహావిద్యలని తెలుస్తోంది. అందుకే దశమహావిద్యలకి ఇంత గొప్ప ప్రాముఖ్యత ఉపాసకుల లోకంలో కలిగింది.

ఈ విధంగా దశమహావిద్యల ఆవిర్భావంగురించి పురాణాల్లో విభిన్న రకాలుగా చెప్పబడగా, ఈ దశమహావిద్యల ఉపాసనల గురించి మంత్రమహోదధి, మంత్రమహార్ణవం, శారదాతిలకం, వంటి సుప్రసిద్ధ తంత్ర గ్రంథాలు తెలియజేస్తున్నాయి. వీటిలో ఈ దశమహావిద్యల ఉపాసనాపద్ధతులు రెండు రకాలుగా చెప్పబడ్డాయి.

1. ఉద్భవక్రమం : దీని ప్రకారం దశమహావిద్యలలో మొదటిదైన శ్రీకాళీ మహావిద్యతో సాధన మొదలుపెట్టి చివరిదైన శ్రీకమలాత్మికా మహావిద్యతో సాధన ముగించటం.

2. సంహారక్రమం : దీని ప్రకారం సాధకుడు దశమహావిద్యల్లో చివరిదైన శ్రీకమలాత్మికా మహావిద్యతో తన సాధన ప్రారంభించి మొదటిదైన శ్రీకాళీ మహావిద్యతో సాధన పూర్తిచేయటం. ఈ సాధనల్లో గృహస్థులు ఉద్భవక్రమాన్ని, సన్యాసులు సంహార క్రమాన్ని ఆచరించాలి. ఈ దశమహావిద్యల్ని వామాచార దక్షిణాచార మార్గాల్లో ఉపాసించవచ్చు లేదా పగలు దక్షిణాచారం రాత్రి

వామాచారం అనే పద్ధతిని కూడా అనుసరించవచ్చు. (శ్రీ రామకృష్ణపరమహంస ఇదే పద్ధతిలో కాళీసాధన చేసేవారట).

దశమహావిద్యలకు ఇష్టమైన తిధులు :

1. కాళీ	- అశ్వయుజ కృష్ణ అష్టమి	6. చిన్నమస్తా	- వైశాఖశుక్ల చతుర్దశి
2. తారా	- చైత్రశుక్ల నవమి	7. ధామావతి	- జ్యేష్ఠ శుక్ల అష్టమి
3. షోడశీ	- మార్గశీర్ష పూర్ణిమ	8. బగళాముఖి	- వైశాఖ శుక్ల అష్టమి
4. భువనేశ్వరి	- భాద్రపద శుక్ల అష్టమి	9. మాతంగి	- వైశాఖ శుక్ల తదియ
5. త్రిపురభైరవి	- మాఘపూర్ణిమ	10. కమలాత్మికా	- మార్గశీర్ష అమావాస్య

ఈ తిధుల్ని దశమహావిద్యల జన్మతిధులుగా కొన్ని గ్రంథాల్లో చెబుతున్నారు. పురాణ కథనాల్ని పరిశీలిస్తే దశమహావిద్యలన్నీ ఒకేసారి ఆవిర్భవించినట్టుగా తెలుస్తోంది. కాబట్టి పై తెలిపిన తిధుల్ని జన్మతిధులుగా కాకుండా దశమహావిద్యలకి ప్రీతిపాత్రమైన తిధులుగా మనం భావించవచ్చు.

సాధకులు ఈ మహావిద్యలకు ఇష్టమైన తిధులలో జప, హోమాలను నిర్వర్తిస్తే ఆ దేవతానుగ్రహం వారికి సత్వరం లభిస్తుంది.

శ్రీ కాళీ మహావిద్య

I. శ్రీ కాళీ మహావిద్య చరిత్ర

కృష్ణవర్ణంతో ప్రకాశించే శ్రీకాళీదేవి దశమహావిద్యలలో మొదటి మహావిద్య, ఆశ్వయుజమాసం కృష్ణపక్ష అష్టమీతిథి ఈ దేవికి ప్రీతిపాత్రమైనది.

కాలస్వరూపిణిగా ఖ్యాతిపొందిన శ్రీకాళీదేవి ఉపాసన ఎంతో ఉత్కృష్టమైనదిగా శాక్తేయసంప్రదాయంలో చెప్పబడింది. తంత్రోక్త మార్గంలో శ్రీకాళీ మహావిద్యని ఆరాధిస్తే సకలరోగాలనుంచి, బాధలనుంచి విముక్తి, శత్రునాశనం, దీర్ఘాయువు, సకలలోక పూజత్వం సాధకుడికి లభిస్తుంది.

నమోదీర్ఘేశ్వరీం దేవీం సర్వకామ ఫలప్రదాం ।

దీర్ఘాకార కుండయుక్తాం సిద్ధింయచ్చ సురేశ్వరీ ॥

కాళీ కాళీ మహాకాళీ కాళికే పాపనాశినీ ।

ఖడ్గహస్తే ముండహస్తే కాళీ కాళీ నమోస్తుతే ॥

దశమహావిద్యలలో ప్రథమ మహావిద్య అయిన శ్రీకాళీదేవిని భాగవత పురాణం కాల స్వరూపిణిగా, సర్వ ప్రథమురాలుగా కీర్తించింది. ఈ కాళీ శక్తి అనంతమైన సిద్ధుల్ని ప్రసాదించటంలో సర్వ సమర్థురాలు. అందుకే సమస్తవిద్యలకు ఆది అని లోకంలో శ్రీకాళీమహావిద్యకు ప్రశస్తి కలిగింది. మహాకాలుడికి ప్రియపత్ని అయిన మహాకాళి తన వామ దక్షిణరూపాల్లో దశమహావిద్యలుగా ప్రఖ్యాతి చెందింది. బృహన్నీలతంత్ర అనే గ్రంథం ప్రకారం ఈ కాళీదేవి రక్త, కృష్ణ (ఎరుపు-నలుపు) వర్ణాలతో రెండు రూపాలుగా విలసిల్లుతోంది. ఇందులో కృష్ణ నామంతో దక్షిణగా, రక్తవర్ణ నామంతో సుందరిగా విఖ్యాతమైన ఈ దేవి, సమస్త జీవుల ఆయుర్దాయాన్ని శాసిస్తూ కాలరూపిణిగా లోకంలో పూజించబడుతోంది.

శ్రీమహాకాళీ స్వరూపం :

ఖడ్గం చక్రగదేషు చాపపరిఘాన్ శూలం భుశుండీ శిరః

శంఖం సన్దధతీం కరైస్త్రినయనాం సర్వాంగ భూషావృతాం

యాం హస్తుం మధుకైటభౌ జలజ భూస్తుష్టాన సుప్తేహరౌ
నీలాశ్మ ద్యుతిమాస్య పాద దశకాం సేవే మహాకాళికాం

ఖడ్గాన్ని, చక్రాన్ని, గదని, ధనుర్బాణాల్ని, పరిఘుని, శూలాన్ని, భుశుండిని, మనిషి తలని, శంఖాన్ని తనపది చేతుల్లో ధరించి, విష్ణుమూర్తి యోగనిద్రలో వుండగా మధుకైటభులనే రాక్షసులబారి నుండి కాపాడమని బ్రహ్మదేవుడిచేత ప్రార్థించబడి త్రినేత్రాలతో, పదిముఖాలతో, పదిపాదాలతో, సర్వాలంకార శోభితంగా, ఇంద్ర నీలమణి లాంటి శరీర కాంతితో ప్రకాశించే దివ్యమూర్తిగా మార్కండేయ పురాణాంతర్గతమైన దేవీ సప్తశతి కాళీదేవి స్వరూపాన్ని వర్ణిస్తుంది.

ఇందులోని ప్రథమాధ్యాయంలో మధుకైటభులబారిన పడిన బ్రహ్మదేవుడు వారి నుండి తనని కాపాడమని, విష్ణుమూర్తిని యోగ నిద్ర నుండి మేల్కొల్పమని కోరుతూ

మహావిద్యా మహామాయా మహామేధా మహాస్మృతిః ।

మహా మోహ చ భగవతీ మహాదేవీ మహాసురీ ॥ అని మహాకాళీదేవిని

మహావిద్యగా, మహామాయగా స్తుతిస్తాడు.

శ్రీకాళీ ఆవిర్భావం :

మార్కండేయ పురాణంలోని సప్తశతి పంచమాధ్యాయంలో కాళీదేవి ఆవిర్భావం కథనం ఇలా వర్ణించబడింది. శుంభ నిశుంభులనే అసురుల బాధలు పడలేక దేవతలంతా హిమాలయాల్లో వున్న పార్వతీ దేవి దగ్గరకెళ్ళి అమ్మా నీవే మమ్మల్ని శుంభ నిశుంభుల నుంచి కాపాడాలి, మాకు వేరే దిక్కులేదని అత్యంత దీనంగా ప్రార్థిస్తూ వుండగా, అకస్మాత్తుగా ఆ పార్వతీ దేవి శరీర కోశం నుంచి ఒక శక్తి బైటకి వచ్చి అమ్మా పార్వతీ ఈ దేవతలంతా శుంభ నిశుంభుల్ని పరిమార్చి తమని రక్షించమని నీ శరీరంలో వున్న నన్ను కోరటానికే వచ్చారని చెప్పిందట. ఈ అపూర్వ దృశ్యం చూస్తున్న దేవతలు ఆశ్చర్యం నుంచి తేరుకుని పార్వతీ దేవి శరీర కోశం నుంచి ఆవిర్భవించిన ఆశక్తిని కౌశికీ అని సంబోధించి భక్తితో స్తుతించసాగారట. ఇలా పార్వతి శరీరం నుంచి కౌశికీ శక్తి వేరుపడగా, పార్వతీ దేవి శరీరం

తస్యాం వినిర్గతాయాతు కృష్ణా భూత్సాపి పార్వతీ ।

కాళికేతి సమాఖ్యాతా హిమాచల కృతాశ్రయా ॥

(సప్తశతి, పంచమ - శ్లో॥ 88)

నల్లని వర్ణంతో ప్రకాశిస్తూ కాళిగా ప్రఖ్యాతి పొంది హిమాచలంలో సంచరించ సాగిందట. ఇది పంచమాధ్యాయంలో కాళీ ఆవిర్భావాన్ని గురించి చెప్పిన కథనం. అలాగే ఇదే సప్తశతిలోని సప్తమాధ్యాయంలో....

భృకుటీ కుటీలాత్తస్య లలాట ఫలకాదృతమ్ ।

కాళీ కరాళ వదనా వినిష్క్రాంతాసి పాశినీ ॥ (సప్తశతి, సప్తమ-శ్లో॥ 6)

చండముండాసురులతో యుద్ధం జరుగుతున్న సందర్భంలో దేవి భృకుటీ (నుదురు) నుంచి కరాళముఖంతో అత్యంత భీకరాకార శక్తిగా కాళీ ఆవిర్భవించిందని మరొక కథనం చెప్పటం జరిగింది.

శ్రీకాళీ పరాక్రమం :

విచిత్ర ఖట్వాంగధరా నరమాలా విభూషణా ।

ద్వీపి చర్మ పరీధానా శుష్కమాంసాతిభైరవా ॥

అతి విస్తార వదనా జిహ్వాలలన భీషణా ।

నిమగ్నారక్త నయనా నాదాపూరితదిజ్ముఖా ॥

(సప్తశతి, సప్తమ - శ్లో॥ 5-6)

ఇలా ఆవిర్భవించిన ఆ కాళీ దేవి విచిత్రమైన కపాలాల్ని మాలగా ధరించి చేతిలో పుర్రె బెత్తాల్ని ధరించి, పెద్దపులి చర్మాన్ని చీరగా చుట్టుకొని, బాగా విశాలంగా తెరచిన నోటితో, భయంకరంగా వేలాడుతున్న నాలుకతో, ఎర్రని రక్తంలాంటి కళ్ళతో, దిక్కులదిరిపోయేలా గర్జిస్తూ, చండముండుల సైన్యం మీదపడి వాళ్ళందర్నీ ఒక్కసారిగా భక్షించటం ప్రారంభించగా, కాళీ పరాక్రమానికి చండముండాసురుడి సైన్యం కకావికలైంది. భయంకరంగా గర్జిస్తూన్న ఆకాళి యుద్ధరంగం అంతా సంచరిస్తూ దొరికిన రాక్షసుల్ని దొరికినట్టుగా పట్టుకుని రథంపై వచ్చే అసురుల్ని రథం గుర్రంతో సహా నోట్లో వేసుకుని నమిలేస్తూ,

వీర విజృంభణ చేస్తుండగా, ఆ కాళీ దేవిని సంహరించటానికి చండ-ముందులు ఇద్దరూ పెద్ద ఆయుధాల్ని ధరించి ఆమె ముందుకి వచ్చారు. వారిని చూసిన ఆ కరాళి ఒక్కసారి దిక్కులదిరేలా వికటాట్టహాసం చేసి ముందు చండుడిని, ఆ తరువాత ముందుడిని సంహరించి వాళ్ళిదరి తలల్ని తీసుకుని చండీదేవికి సమర్పించిందని మార్కండేయ పురాణం వర్ణిస్తుంది.

ఈ కాళికే రక్తబీజాసుర సంహార సమయంలో దేవికి అండగా నిలబడి రక్త బీజుడి శరీరం నుంచి కారేరక్తం నేలమీద పడకుండా తన భయంకరమైన నాలుకతో తాగేసి రక్తపాన ప్రీతగా స్తుతించబడింది.

ఇదిలావుండగా శ్రీ కాళికాదేవి భూమిమీద అవతరించిన కథనం గురించి కాళీ పురాణంలో మరొక ఐతిహ్యం కనిపిస్తుంది. దక్షయజ్ఞ సమయంలో అవమానం పొందిన సతీదేవి శరీరత్యాగం చేయగా పరమేశ్వరుడు ఆ దేవి శరీరాన్ని భుజంమీద వేసుకుని ప్రళయతాండవం చేయటం ప్రారంభించాడు. ఆయన ధాటికి లోకాలన్నీ అల్లకల్లోలమై పోతున్నాయి. ఈ పరిస్థితి నుంచి కాపాడమని దేవతలంతా విష్ణుమూర్తి దగ్గరకి పరుగెత్తారు. ఆయన తన సుదర్శన చక్రంతో సతీదేవి శరీరాన్ని 18 భాగాలుగా ఖండించటంతో శివుడు చల్లబడ్డాడు. లోకాలన్ని శాంతించాయి. అలా విష్ణుచక్రంచేత ఛేదించబడ్డ సతీదేవి 18 శరీర భాగాలు భారతదేశంలో 18 ప్రాంతాల్లో పడ్డాయి. అవే కాలంతరంలో అష్టాదశ శక్తిపీఠాలుగా విఖ్యాతిపొందాయి. ఈ పడిన భాగాల్లో సతీదేవి యోని అస్సాంలోని నీలాచల పర్వతం మీదపడి ఆ ప్రదేశం కామాఖ్యా పీఠంగా అక్కడి పీఠదేవత కామాఖ్యాకాళిగా జగత్ప్రసిద్ధి పొందింది.

పూర్వం ద్వాపరయుగంలో నరకాసురుడు. తంత్ర మార్గంలో వామాచార పద్ధతుల్లో ఈ కామాఖ్యాకాళిని పూజించి ఆమెకు ఎన్నోరకాల బలులు సమర్పించి, ఆదేవత వరప్రసాదంతో ఎన్నో సిద్ధశక్తుల్ని సాధించాడు. అలా ఆనాటి నుండి నేటి వరకూ కామాఖ్యపీఠం తంత్ర వామాచార సాధనలకి ప్రధాన కేంద్రంగా నిలిచింది. ఇంకా ఈ పీఠం ప్రత్యేకత ఏమిటంటే ఇతర మహావిద్యలన్నీ ఇదే నీలాచలం మీద కామాఖ్యాకాళికి సమీపంలో కొలువుదీరి ఉంటాయి.

నాటి నరకుడి నుండి, నేటి వరకూ ఎందరో తీవ్ర సాధకులు శ్రీకాళీమాత మంత్రాన్ని ఉపాసించి కవితాశక్తిని, వాక్సిద్ధిని, మరెన్నో సిద్ధశక్తుల్ని సాధించారు. ఉజ్జయినీ నివాసి అయిన కాళిదాసు ఈ దేవి ఉపాసనతోనే మహాకవిగా మారి రఘువంశం, కుమార సంభవం, మేఘసందేశం, విక్రమోర్వశీయం, అభిజ్ఞాన శాకుంతలం వంటి ఉత్తమ కావ్యాల్ని నాటకాల్ని రచించగలిగాడు. తరువాత కాలంలో అష్టదిగ్గజ కవుల్లో ఒకడిగా ప్రసిద్ధిపొందిన తెనాలి రామకృష్ణ కవికూడా కాళీవర ప్రభావంతో వికటకవిగా తెలుగు సాహిత్యంలో ఒక విశిష్ట స్థానాన్ని సంపాదించాడు.

శ్రీకాళీ ఉపాసన అత్యధికంగా జరిగే బెంగాల్ రాష్ట్రంలో శ్రీరాంప్రసాద్ అనే తీవ్రసాధకుడు 12 సంవత్సరాలు నిరంతరం మద్యపానం చేస్తూ, పంచకపాలాసనం మీద కూర్చుని కాళీ మంత్ర సాధనచేసాడట. ఆయన తీవ్ర సాధనకు కాళీదేవి ప్రత్యక్షమై ఆయనకు మంత్రసిద్ధిని ప్రసాదించి వాగ్గేయకారుణ్ణి చేసిందని, కాళీమీద భక్తితో ఆయన ఎన్నో పాటలు రాశాడని, ఇప్పటికీ ఆయన పాటలు బెంగాల్ రాష్ట్రంలో ప్రచారంలో వున్నాయని అంటారు. మనందరికీ తెలిసిన ఈ శతాబ్దపు తీవ్ర కాళీ సాధకులు శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస. కలకత్తాలోని దక్షిణకాళీ ఆలయ పూజారిగా ఉండే రామకృష్ణ పరమహంస, ఉదయం దక్షిణాచార పద్ధతిలో రాత్రివేళ వామాచార పద్ధతిలో కాళీ ఉపాసన చేసి ఆ తల్లిని సాక్షాత్కరింప చేసుకున్నాడని ఆయన జీవిత చరిత్ర చెబుతుంది.

ఈ దశాబ్దంలో కాళీ వరప్రసాదాన్ని పొందిన మహోన్నత వ్యక్తి. కుర్తాళం పీఠాధిపతులు శ్రీశ్రీశ్రీ సిద్ధేశ్వరానంద భారతీస్వామివారు. ఎన్నో ఉత్తమ జన్మ పరంపరలు కలిగిన శ్రీస్వామివారు అన్ని జన్మల్లో శ్రీకాళీ ఉపాసకులుగా ఆదేవిని కొలుస్తూనే ఉన్నారు. ఈ జన్మలో కూడా శ్రీకాళీమాత అనుగ్రహం వారికి పరిపూర్ణంగా లభించింది. అందుకు నిదర్శనంగా గుంటూరులోని శ్రీస్వామివారి నివాసస్థానంలో వారు గతజన్మలో ఎంతోకాలం పూజించిన కాళీవిగ్రహం స్వయంభూగా వెలసి స్వయంసిద్ధకాళిగా నేడు భక్తులందరి పూజలందుకుంటోంది. (ఆసక్తి ఉన్న వాళ్ళు గుంటూరు రవీంద్ర నగర్ లో వున్న శ్రీస్వయంస్థికాళీ పీఠాన్ని సందర్శించవచ్చు.)

శక్తి సంగమతంత్రం శ్రీకాళీసాధన ప్రాముఖ్యాన్ని గురించి చెప్తూ
కలౌ కాళీం విహాయాధ యః కశ్చిత్సిద్ధికాముకః ।
న చక్షుషా వినారూపం దర్పణే ద్రష్టుమిచ్ఛతి ॥

ఈ కలియుగంలో మంత్ర సిద్ధి పొందాలనుకునే వాళ్ళు కాళీ ఉపాసన చెయ్యాలి. కళ్ళు లేకుండా అద్దంలో మనముఖం ఎలా చూసుకోలేమో, అలాగే శ్రీకాళీ అనుగ్రహం లేకుండా చేసే ఇతర సాధనలు కూడా ఎటువంటి ఫలితాన్ని ఇవ్వవని తెలుపుతుంది.

ఈ కాళీ తత్వం గురించి అవతార పురుషుడైన శ్రీకావ్యకంఠ గణపతిముని, దశమహావిద్యలలో మొదటిదైన శ్రీకాళి పరిణామశక్తిగా, విద్యుచ్ఛక్తిగా, కాలశక్తిగా, క్రియాశక్తిగా, సంహారశక్తిగా, సృజనశక్తిగా ప్రాణశక్తిగా, ఉచ్చాస నిశ్వాసల్ని నియంత్రించే రసజ్జబీజంగా, జీవశక్తిగా ప్రకాశిస్తుందని అంటారు. అలాగే ఆ దేవి చేతిలోని ఖడ్గాన్ని - సంసార బంధాల్ని ఖండించే తాడనశక్తిగా, మహాకాళుడి నాట్యకళగా, యోగులకి కరతాలామలకంగా వుండే ముక్తి ఖడ్గంగా వర్ణిస్తారు.

శ్రీ తారా మహావిద్య

2. శ్రీతారామహావిద్యచరిత్ర

దశమహావిద్యలలో రెండవమహావిద్య శ్రీతారాదేవి. నీలవర్ణంతో భాసించే ఈదేవికి చైత్రమాసం శుక్లపక్ష నవమితిథి ప్రీతిపాత్రమైనది.

శ్రీతారాదేవి వాక్కుకి అధిదేవత. ఈమెనే నీలసరస్వతి అనికూడా అంటారు. తారాదేవి సాధనవల్ల వాక్సిద్ధి, శత్రునాశనం, దివ్యజ్ఞానం, ఐశ్వర్యం, కష్టనివారణ సాధకుడికి కలుగుతుంది.

విశ్వవ్యాపక వారి మధ్య విలసత్స్వేతాంబు జన్మస్థితామ్ ।

కర్త్రీం ఖడ్గ కపాల నీలనళినై రాజత్కరాం నీరభామ్

కాంచీకుండల హార కంకణ లసత్కేయూర మంజీరతాం

మాపై ర్నాగవరైర్విభూషిత తనూమారక్త నేత్రత్రయామ్॥ (మంత్రమహోదధి)

తన దివ్యహస్తాలలో కత్తెరని, కపాలాన్ని, ఖడ్గాన్ని, నీలపద్మాన్ని ధరించి, నాగాలంకృతగా వివిధ ఆభరణాలు ధరించిన ఎర్రని దివ్యశరీరంతో ప్రకాశిస్తూ మూడు కళ్ళతో దర్శనమిచ్చే శ్రీతారామహావిద్య దశమహావిద్యలలో రెండవది. బృహన్నీల తంత్ర గ్రంథం కాళీ తారల ఏకత్వాన్ని ప్రతిపాదిస్తూ నలుపురంగుకాళికి ప్రతీక కాగా, ఎరుపురంగు తారాదేవికి ప్రతీక అని తెలియజేస్తుంది. తృ అనే ధాతువు నుంచి 'తార' అనే శబ్దం పుట్టింది. తృ అంటే దాటించేది, అనగా తన భక్తుల్ని వారి కష్టాలనుంచి దాటించేది అని తార శబ్దానికి అర్థం.

తారాదేవికి మూడురూపాలున్నాయి. 1. ఉగ్రతార 2. నీలసరస్వతి 3. ఏకజట అని, వీటిలో ఉగ్రతార సిద్ధశక్తుల్ని ప్రసాదించేదికాగా నీల సరస్వతి విద్యా, వాక్పటుత్వ ప్రదాయినిగా ప్రసిద్ధి పొందింది.

ఉగ్రతార:

ప్రత్యాలీఢ పదార్పితాంఘ్రిశవహృద్ ఘోరాట్టహాసా పరా
ఖడ్గేందీవర కర్త్రి కర్పర భుజా హుంకార బీజోద్భవా

సర్వానీల విశాల పింగళ జటాజూటైక నాగైర్యుతా
జాడ్యన్యస్య కపాలకే త్రిజగతాం హంతుగ్రతారా స్వయమ్ ।

కపాలమాలని మెడలోధరించి, తన నాల్గుచేతుల్లో ఖడ్గాన్ని, కత్తెరని, కలువని, కపాలాన్ని ధరించి, నడుముకి పులిచర్మాన్ని కప్పుకుని, పింగళ వర్ణంలాంటి జటలతో, నాగాలను అలంకారంగా చేసుకుని, ముడులోకాల్ని భయంకంపితంచేసే హుంకారబీజం నుంచి ఉద్భవించిన ఉగ్రతాదేవి ఘోరమైన అట్టహాసంచేస్తూ, శవం మీద నుంచొని దర్శనమిస్తుంది.

నీలసరస్వతి :

మాతర్నీల సరస్వతి ప్రణమతాం సౌభాగ్య సంపత్ప్రదే
ప్రత్యావీధ పదస్థితే శివహృది స్మేరాననాంభోరుహే
పుల్లేందీవర లోచనే త్రినయనే కర్త్రీంకపాలోత్పలే
ఖడ్గం చా దధతీ త్వమేవ శరణం త్వమీశ్వరీ మాశ్రయే

తారాదేవి మరొక దివ్య రూపమైన నీలసరస్వతి. తన దివ్య హస్తాలలో కత్తెరని, కపాలాన్ని ఖడ్గాన్ని, కలువపూవుని ధరించి, సౌభాగ్యాల్ని సంపదల్ని అనుగ్రహించే నీలమూర్తిగా శివుడి హృదయం మీద నుంచొని మనకు దర్శనమిస్తుంది.

ఏకజటా :

పింగోగ్రైక జటాం లసత్సు రసనాం దంష్ట్రా కరాళాననామ్
చర్మదైవపివరం కటే విదధతీం శ్వేతాస్థిపట్టాలికామ్
అక్షోభ్యేన విరాజమాన శిరసం స్మేరాననాంభోరుహే
తారాం శవహృదాసనాం ధృడకుచ మంబాం త్రైలోక్యాస్మరేత్ ।

పింగళ వర్ణం కలిగిన ఒక జడతో, భయంకరమైన కరాళ వదనంతో, శవంయొక్క గుండెల మీద కూర్చుని, ధృడమైన కుచాలతో విరాజిల్లే త్రిలోకపూజనిగా, అక్షోభ్యబుషిచేత ప్రకాశింపజేయబడిన దివ్య మూర్తిగా, ఏకజటా దేవి మనకు దర్శనమిస్తుంది.

తంత్రగ్రంథాల ప్రకారం ఇలా మూడురూపాలలో వ్యక్తమైన తారాదేవిని, గురించి చెప్తూ దశమహావిద్యా కారికావళి రచించిన బహుమంత్ర ద్రష్ట. కావ్యకంఠ వాసిష్ఠ గణపతి ముని “ఈ తారావిద్య వాక్కుకి అధిదేవత. వాక్కు అంటే శబ్దం. అది శబ్దం ఓంకారం కనక ప్రణవాన్ని (ఓంకారాన్ని) ఉపాసించినా అది తారాదేవి ఉపాసనే” అని అంటారు. ఈ తారాదేవికి రాత్రి క్రోధరాత్రి కాగా, అక్షోభ్యుడు శివుడుగా, భైరవుడుగా, తారిణి, యక్షిణిగా ఉంటారు.

తారా ఉపాసన :

మన భారతదేశంలో వశిష్ఠ మహర్షి మొదటిసారిగా శ్రీతారా ఉపాసన చేసారని ప్రతీతి. ఆయన ఎన్నో సంవత్సరాలు కఠోరంగా తారోపాసనచేసినా ఆమంత్ర సిద్ధికలుగకపోయేసరికి. ఆ తరువాత మహాచీన పద్ధతిలో, చైనా దేశానికి వెళ్ళి అక్కడ సాధన చేయగా తారాదేవి అనుగ్రహించిందట. ఈ విషయాన్నే ధృవపరుస్తూ ఆచారతంత్రమనే గ్రంథం ‘మహాచీనక్రమేణైవ తారా శీఘ్రఫలప్రదా’ అని చెబుతుంది.

ఈ తారామంత్రానికి ద్రష్ట అక్షోభ్యుఋషి. శివుడికి కూడా అక్షోభ్యుడనే పేరుంది. దేవ దానవులు సముద్ర మథనం చేసే సమయంలో ముందుగా హాలహాలం (విషం) పుట్టగా, దాన్ని త్రాగటానికి ఎవరూ ముందుకి రాలేదట. అప్పుడు అక్షోభ్యుడైన (కలతలేని వాడైన) శివుడు తనశక్తి శ్రీతారాదేవి అనుమతి తీసుకుని ఆ హాలాహలాన్ని మింగాడని తోడలతంత్రం చెబుతుంది. మంత్ర మహోదధిలో వశిష్ఠుడు-అక్షోభ్యుడు ఋషులుగా దర్శించిన తారామంత్రాలు మనకి కనిపిస్తాయి.

అత్యంత ప్రాచీన కాలంనుంచి మనదేశంలో తారోపాసన జరిగేదని వివిధ చరిత్రకాధారాలు మనకి తెలియజేస్తున్నాయి. ఉత్తర భారతదేశంలోని నలంద త్రవ్వకాలలో ఒక తారాదేవి విగ్రహం లభించింది. ఆవిగ్రహం వెనుకభాగంలో ‘ఓంతారే తుత్తారే తురేస్వాహా’ అనే తారామంత్రం లభించబడి కనిపించింది. ఇదే విధంగా దక్షిణదేశంలో కూడా తారోపాసన జరిగేదని

మరికొన్ని చారిత్రకాధారాలు స్పష్టంచేస్తున్నాయి. చాళుక్యరాజు త్రిభువన మల్లవిక్రమాదిత్యుడు పాలించిన క్రీ॥శ॥ 1096 నాటి కాలానికి చెంది ఒక తారావిగ్రహ రాతిశాసనం లభించింది. ఆ శాసనంలో

హరి కరి శిఖి ఫణి తస్కర నిగళ జలార్ణవ పిశాచ భయశమనీ
శశికిరణ కాంతిధారిణీ భగవతి తారే నమస్తుభ్యం

అనే శ్లోకం లభించిబడింది. ఈ శాసన శ్లోకంలో తన ఉపాసకుల్ని- సింహాలు, ఏనుగులు, నిప్పు, పాములు, దొంగలు, సముద్ర, పిశాచాలు వంటి వాటినుండి రక్షించే భగవతిగా శ్రీతారాదేవి ప్రస్తావించబడింది. దీనిని బట్టి మన దేశ ఉత్తరదక్షిణ ప్రాంతాలలో శ్రీతారాదేవి ఉపాసన ప్రాచీనకాలం నుండి జరిగేదని తెలుస్తోంది.

దశమహావిద్యలలో శీఘ్రఫలదాయనిగా ప్రసిద్ధిగాంచిన ఈ తారాదేవి హిందువులలోనే కాకుండా బౌద్ధులలో కూడా ప్రధాన దేవతగా పూజించబడింది. నేటికీ చైనా ప్రాంతంలో తారాదేవి ఆరాధన అత్యంత ప్రముఖస్థానంలో ఉంది. కొంతమంది పండితులు శ్రీతారాదేవి మొదట బౌద్ధుల ఆరాధ్య దైవమని, ఆ తరువాత కాలంలో ఈ దేవత ప్రభావాన్ని తెలుసుకొని భారతదేశం నుంచి చైనా వెళ్ళిన కొంతమంది సాధకులు, చైనా వారినుంచి ఆ ఉపాసనని గ్రహించి భారతదేశానికి వచ్చి హిందుదేవతగా, దశమహావిద్యలలో ఒకటిగా చేర్చారని అంటారు. ఐతే అత్యంత ప్రాచీనమైన మన పురాణాల్ని పరిశీలిస్తే ఈ వాదన అసంబద్ధమని తెలుస్తుంది. బ్రహ్మాండ పురాణాంతార్గమైన లలితోపాఖ్యానంలో శ్రీతారాదేవి ప్రస్తావన చేయబడింది. ఈ పురాణం బౌద్ధమతం కన్నా ప్రాచీనమైనది కాబట్టి దీని ఆధారంగా మన దశమహావిద్యలలోని తారాదేవి ఉపాసనని, భారతదేశం నుంచి చైనా, టిబెట్ వెళ్ళిన కొందరు బౌద్ధులు అక్కడ ఈ దేవతని పరచయం చేయగా, అక్కడి బౌద్ధులు తమదైన మహాచీన (వామాచార) పద్ధతిలో తారాదేవిని ఉపాసించి ఆమె అనుగ్రహాన్ని పొందారని భావించవచ్చు. అలా ప్రాచీన కాలం నుంచి మన తారాదేవి బౌద్ధులలో కూడా ముఖ్యమైన దేవతగా పూజించబడుతోంది.

బ్రహ్మాండ పురాణం - శ్రీతారాదేవి :

అష్టాదశ పురాణాలలో ఒకటైన బ్రహ్మాండపురాణంలో శ్రీతారాదేవి ప్రస్తావన కనిపిస్తుంది. ఆదిపరాశక్తి అయిన శ్రీలలితాదేవి నివాసం శ్రీచింతామణి గృహం. ఈ దివ్య ప్రదేశం చుట్టూ మనోమయ, బుద్ధిసాల, అహంకార మహాసాల, సూర్యబింబమయ, చంద్రబింబమయ, శృంగారమయ అనే ఆరు ప్రాకారాలున్నాయి. వీటిలో మనోమయ - బుద్ధిసాల ప్రాకారాల మధ్య నాలుగు యోజనాల విస్తీర్ణంలో అమృతవాపి అనే పెద్ద సరోవరం ఉన్నదట. శ్రీలలితాదేవిని దర్శించడానికి వచ్చే ఇంద్రాదిదేవతలంతా ఈ సరోవరాన్ని దాటే చింతామణి గృహానికి చేరాలి. వీరందరిని సరోవరం దాటించేందుకు ఆ ప్రాంతానికి అధికారిణిగా శ్రీ తారాదేవి నియమించబడిందని

అజ్ఞయా కేవలం తత్ర మంత్రిణీ దండనాధయోః

తారానామ మహాశక్తిః వర్తతే తరణీశ్వరి॥ (అధ్యాయ: 39 లలితోపాఖ్యానం)

లలితాదేవి మంత్రిణి అయిన శ్రీశ్యామలాదేవి అజ్ఞతో అక్కడ విధులు నిర్వహిస్తున్న ఆ తారాదేవి తరణీశ్వరి అని, మహాశక్తి స్వరూపిణి అని ఈ బ్రహ్మాండ పురాణంలోని లలితోపాఖ్యానం మనకి తెలియజేస్తుంది.

తారాఉపాసన - భారతదేశం :

మనదేశంలో కాశ్మీర్, బీహార్ ప్రాంతాలలో తారాఉపాసన అధికంగా జరుగుతోంది. బీహార్ రాష్ట్రంలోని సహారసా జిల్లాలో మహిషీ అనే గ్రామం ఉంది. అక్కడే ఉగ్రతారాపీఠం స్థాపించబడింది. ఇక్కడి ఆలయంలో ఒకేపీఠం మీద ఉగ్రతారా, ఏకజటా, నీలసరస్వతి కొలువుదీరి నిత్యం వామాచార పద్ధతిలో జంతుబలులతో, రక్తతర్పణాలతో పూజలందుకుంటుంటారు. ఇప్పటికీ ఎంతోమంది తీవ్రసాధకులు ఈ తారాపీఠం సమీపంలో ఉగ్ర సాధనలు చేస్తుంటారు. వామాచార సాధకులకు కేంద్రంగా ఈ తారాపీఠం ఎంతో ప్రసిద్ధి పొందింది. అలాగే తారామహావిద్య కొలువున్న మరో సుప్రసిద్ధ ప్రాంతం కామాఖ్య. సతీదేవి యోనిభాగం పడిన ఇక్కడి నీలచల పర్వతం మీద తారాకాళీ రూపంలో తారాదేవి

పూజలందుకుంటోంది. సుప్రసిద్ధ కామాఖ్యా కాళీదేవి ఆలయానికి చుట్టూరా దశమహావిద్యల పీఠాలన్నీ ఉన్నాయి. వీటిలో కామాఖ్యా ఆలయానికి అతిసమీపంలో శ్రీతారాదేవి పీఠం ఉంది. ఇక్కడ కూడా ప్రతిరోజు వామాచార పద్ధతిలో మేకలు, దున్నపోతులు తారాదేవికి బలి ఇస్తుంటారు.

తారాదేవి ఆవిర్భవం :

మేరోః పశ్చిమ కోణేతు చోలనాభ్యో హ్రదోమహాన్

తత్ర జజ్ఞే స్వయం తారాదేవీ నీలసరస్వతీ

స్వతంత్ర తంత్రమనే గ్రంథం మేరుపర్వతానికి పశ్చిమభాగంలో చోలన నది లేక సరోవర ప్రాంతంలో శ్రీతారాదేవి ప్రాదుర్భవించిందని చెబుతుంది.

తారాదేవి ప్రాముఖ్యం :

దశమహావిద్యలలో ఒకటైన తారామహావిద్య ఎంతో గొప్పదని కావ్యకంఠ గణపతిముని అంటారు. వారు రచించిన ఇంద్రాణీ సప్తశతిలో శ్రీతారాగొప్పతనం గుర్తించి చెప్తూ.

యదక్షరం వేదవిదామృషీణం వేదాంతినాం యః ప్రణవోమునీనాం

గౌరీ పురాణేషు విపశ్చితాం యా సా తాంత్రికాణాం వచనేన తారా ॥

ఆదినాదం ఓంకారం దీనినే తారా అని తారకం అని అంటారు. వేద ఋషులు దీన్ని అక్షరం అనిభావిస్తే, వేదాంతులు ప్రణవంగా (ఓంకారంగా) భావిస్తారు. దీనినే పౌరాణికులు గౌరిగా సంభావిస్తే, తాంత్రికులు తారగా భావిస్తారని అంటారు. అంతేకాక తారాదేవి జ్ఞాన స్వరూపిణి అని, మన అజ్ఞానాన్ని జ్ఞానం వైపుకు తీసుకెళ్ళే విజ్ఞాన శక్తి తారా అని గణపతి ముని తెలియజేస్తారు. ఈ తారావిద్యని స్త్రీలనుండి ఉపదేశంగా స్వీకరించాలని అంటారు. ఉత్తర హిందూదేశంలో తారామంత్రాన్ని స్త్రీలే ఉపదేశించే సాంప్రదాయం ఉంది. తారా సిద్ధిపొందిన గురువు పురుషుడైతే, ఒక స్త్రీ ద్వారా తన శిష్యులకు తారామంత్రోపదేశం చెయ్యాలని కొన్ని తంత్ర గ్రంథాలు చెబుతాయి. “సహితారా సమాకాచిత్ దేవతా సిద్ధిదాయినీ” తారామంత్రాన్ని మించిన మంత్రంలేదని అది అన్ని సిద్ధులనీ ప్రసాదిస్తుందని తంత్ర శాస్త్రాలు చెబుతున్నాయి.

నేటి ఆధునిక కాలంలో సుప్రసిద్ధ మంత్రవేత్త జోధ్పూర్ నివాసి శ్రీ నారాయణదత్త శ్రీమాలి గారు రచించిన “పవర్ ఆఫ్ తంత్ర” అనే గ్రంథంలో వారి శిష్యుడు దక్షిణాచారామార్గంలో 14రోజులు రాత్రి సాధన చేసి తారాదేవి అనుగ్రహంతో సువర్ణ ప్రాప్తి పొందాడని ప్రస్తావించబడింది. అలాగే అఘోరా అనే గ్రంథం విమలానంద అఘోరి స్వయంగా శృశాన సాధనచేసి శృశాన తారాదేవి పరిపూర్ణ అనుగ్రహాన్ని పొందాడని తెలియజేస్తుంది.

శ్రీ షోడశీ మహావిద్య

3. శ్రీ షోడశీ మహావిద్య చరిత్ర

అరుణారుణ వర్ణంతో ప్రకాశించే శ్రీ షోడశీ దేవి దశమహావిద్యలలో మూడవ మహావిద్యగా ప్రసిద్ధిపొందింది. పరమశాంతి స్వరూపిణి అయిన ఈ దేవికి మార్గశిరమాస పూర్ణిమాతిథి ప్రీతిపాత్రమైనది. ఈ తల్లినే లలిత అని, రాజరాజేశ్వరి అని, మహాత్రిపురసుందరి అని అంటారు. ఎంతో మహిమాన్వితమైన ఈ మహావిద్యని ఉపాసిస్తే ఆసాధకుడికి కష్టనష్టాలనుంచి విముక్తి, మానసికశాంతి, భోగం, మోక్షం కలుగుతాయి.

అరుణాకరుణాంతరంగితాక్షీం ధృతపాశాంకుశ పుష్పబాణచాపాం ।
అణిమాదిభిరావృతాం మయూఖైః అహమిత్యేవ విభావయే భవానీమ్ ॥

కరుణారసభరితమైన చూపులతో, తన దివ్య శరీరం నుంచి అణిమాది అష్ట సిద్ధుల్ని కాంతి కిరణాల రూపంలో ప్రకాశింపజేస్తూ, పాశం, అంకుశం, చెరకువిల్లు, పూలబాణాల్ని తన నాలుగు చేతుల్లో ధరించి, ఎర్రని వర్ణంతో ప్రకాశిస్తూ దర్శనమిచ్చే శ్రీ భవానీ దేవిని భావిస్తున్నాను.

దశమహావిద్యలలో మూడవ మహావిద్య శ్రీ త్రిపుర సుందరీదేవి. ఈ దేవినే షోడశీ అని కూడా అంటారు. ప్రాచీన కాలంలో బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులచేత అర్చించబడింది కాబట్టి

బ్రహ్మవిష్ణు మహేశాద్యై స్త్రిదశైరర్చితా పురా ।
త్రిపురేతి సదానామ కథితం దైవతైస్తవ ॥

ఈ దేవి త్రిపురగా ప్రసిద్ధి చెందిందని వారాహి తంత్రంలో చెప్పగా త్రిపురారి అయిన శివుడి భార్య కనుక ఈమె త్రిపుర సుందరి అని కాళికాపురాణం తెలుపుతుంది.

త్రిపుర సుందరి అంటే ? మూడు పురాలలో అందరికన్నా అత్యంత సౌందర్యం కలిగింది అని. అసలు త్రిపురాలు అంటే ? 1. సూర్య మండలం 2. చంద్రమండలం 3. అగ్నిమండలం లేదా కొందరి భావనలో ఆకాశ మండలం.

ఇలా ఈ మూడు పురాలలోకీ గొప్ప సౌందర్యం కలిగిన సుందరిగా, త్రిపుర సుందరిని భావిస్తారు. మరి కొందరు త్రిపురాలు అనేవి వేరే ఎక్కడో లేవని అవి మన శరీరంలోని 1. చక్షువులు (కళ్ళు) 2. శిరస్సు (తల) 3. హృదయం (మనస్సు) ఈ మూడు భాగాలే మూడు పురాలని, జ్ఞానకళా స్వరూపిణైన త్రిపురసుందరి మన శరీరంలోని ఈ మూడు పురాలలో స్థాపితమై ఉంటుందని చెబుతారు. ఈ విషయాన్నే స్పష్టపరుస్తూ 1. ఫాలస్థా ఇంద్ర ధనుః ప్రభా 2. శిరస్థితా చంద్రనిభా 3. హృదయస్థా రవిప్రఖ్యా అని లలితా సహస్రనామ స్తోత్రం పేర్కొంటుంది.

జగద్గురు ఆదిశంకరాచార్యుల వారు తమ సౌందర్యలహరిలో అత్యంత సౌందర్యవతిగా జగన్నాటైన శ్రీ త్రిపురసుందరిని ఎంతో విశేషంగా కీర్తిస్తారు. అలాగే కాళీ వర ప్రసాదుడైన శ్రీరామకృష్ణ పరమహంస కూడా కాళీ సాధనలో పరిపూర్ణత్వాన్ని సాధించి, ఆ తరువాత ఎందరో దేవతలను ఉపాసించి, తను దర్శించిన దేవతల్లో శ్రీ త్రిపుర సుందరిని మించిన సౌందర్యదేవి వేరేదీ లేదని తమ దర్శనానుభవాన్ని చెప్తారు.

ఇంతటి సౌందర్య రూపిణైన త్రిపుర సుందరిని - షోడశీ అని, బాలా త్రిపుర సుందరి అని, లలితా త్రిపుర సుందరి అని, శ్రీ రాజరాజేశ్వరీదేవి అని, శ్రీ లలితా దేవి అని కూడా వ్యవహరిస్తారు. ఈ దేవి నివాస స్థానం నవావరణ పరివేష్టితమైన శ్రీ చక్రం. ఈ శ్రీచక్రపురంలోని దివ్య చింతామణి గృహంలో వున్న దేవి మంచానికి కోళ్ళుగా బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర, ఈశ్వరుడు ఉండగా, సదాశివుడు మంచం మీద పలకగా అమరి ఉండగా, పంచప్రేతాసనాసీనగా త్రిపుర సుందరీ దేవి కొలువుదీరి ఉంటుంది. చతుర్థశ భువనాల్లో అందరు దేవతలూ నిత్యం ఈదేవినే ఉపాసిస్తూ ఉంటారు. అందుకే త్రిపురసుందరిని అత్యుత్తమ మహావిద్యగాపండితులు పరిగణిస్తారు.

క ఏ ఈ ల హ్రీం-హ స క హ ల హ్రీం-స క ల హ్రీం అనే 15 అక్షరాల (పంచదశాక్షరీ) మంత్రంతో ఈదేవిని ఉపాసిస్తారు. దీనికే శ్రీవిద్య అని పేరు.

ఈ పంచదశీ మంత్రంలోని 1. క ఏ ఈ ల హ్రీం అనే మొదటి విభాగాన్ని వాగ్భవకూటమని, 2. హ స క హ ల హ్రీం అనే రెండో విభాగాన్ని కామరాజ కూటమని, 3. స క ల హ్రీం అనే మూడో విభాగాన్ని శక్తి కూటమని అంటారు. ఈ త్రిపుర సుందరీదేవి బాలరూపాన్ని బాలా త్రిపుర సుందరిగా భావిస్తూ, ఐం క్లీం సౌః అనే మూడు బీజాక్షరాల మంత్రంతో ఉపాసిస్తారు. ఈ బీజాల్లోని ఐం జ్ఞాన శక్తిని, క్లీం కళా శక్తిని, సౌః పరిణామ శక్తిని సూచిస్తాయి.

పంచదశీ మంత్రంలోని క ఏ ఈ ల హ్రీం - హ స క హ ల హ్రీం - స క ల హ్రీం-అనే మంత్రానికి చివర శ్రీం బీజాన్ని చేర్చితే అది షోడశీమంత్ర మౌతుంది. పంచదశి శ్రీవిద్యకాగా, షోడశీ మహావిద్యగా లోకంలో ప్రసిద్ధి పొందింది. అత్యంత మహిమోపేతమైన ఈ త్రిపుర సుందరీ మంత్రాన్ని దర్శించిన మొదటి ద్రష్ట శ్రీ దక్షిణామూర్తి ఋషి. ఆయన సాక్షాత్తు పరమేశ్వరుడే. దేవి మంత్రాన్ని దర్శించి, ఆ దివ్య రహస్యాన్ని సాధకుల సంక్షేమం కోరి లోకానికి స్వయంగా వ్యక్తం చేసాడు. అందుకే షోడశీ మహామంత్రానికి ప్రభావం చాలా ఎక్కువ. జగద్గురు ఆదిశంకరాచార్యులవారి ప్రోత్సాహంతో శృంగేరీపీఠ పరంపరలో శ్రీ త్రిపుర సుందరీదేవి ఆరాధనలు ఉపాసనలు ఎంతో ప్రాచుర్యాన్ని పొందాయి. ముఖ్యంగా జగద్గురువులు దేశమంతా సంచారం చేస్తూ ఎన్నో శక్తి దేవాలయాల్లో, శ్రీ చక్రయంత్ర ప్రతిష్ఠలు చేసి, ఆ ఆలయాలలో లలితా సహస్రనామ పూజలు జరిగేలా చేసిన కట్టడి, ఆయన తదనంతర కాలంలో విస్తృతమై శ్రీ లలితాదేవి ఉపాసనలు, ఆరాధనలు, సహస్రనామ పారాయణలు, దేశంలో విరివిగా జరిగేందుకు దోహదపడ్డాయి. అయితే అష్టాదశ శక్తిపీఠాల్లో ఒకటిగా ప్రయాగ క్షేత్రంలో శ్రీ లలితాదేవి పీఠం ఉన్నప్పటికీ, ఉత్తర భారతదేశంలో శ్రీ లలితాదేవి ఆరాధనలు, ఉపాసనలు, అంత విస్తృతంగా కనపడవు. దక్షిణ భారతానికి వస్తే శంకరాచార్యుల ప్రభావం వల్ల ఇక్కడ అత్యధిక స్థాయిలో శ్రీ లలితా ఉపాసన జరుగుతూ కనిపిస్తుంది. ఎందుకంటే శంకరులు శ్రీ చక్ర యంత్ర ప్రతిష్ఠ చేసిన దేవాలయాలు నేటికీ ఎంతో జనాకర్షణని, ధనాకర్షణని చేస్తూ, ఎంతోమంది భక్తుల కోరికల్ని సఫలం చేస్తున్నాయి.

బ్రహ్మాండ పురాణంలో శ్రీ లలితోపాఖ్యానం పేరుతో శ్రీ త్రిపుర సుందరీ దేవి చరిత్ర ఎంతో వైభవంగా వ్యాసుల వారిచే చెప్పబడింది. ఈ ఉపాఖ్యానంలోని 42 అధ్యాయాల్లో భండాసురుడి జననం, శ్రీ కామేశ్వరుడి ఆవిర్భావం, శ్రీ లలితా కామేశ్వరుల వివాహం, సతీదేవి దేహత్యాగం, తారకాసురుడి పీడ, పరమేశ్వరుడి తపస్సు, మన్మథుడి దహనం, శ్రీ లలితా దేవి ఆవిర్భావం, శ్రీ చక్రరాజ రథ వర్ణనం, భండాసుర వధ, శ్రీ మాతంగ కన్యా జననం, శ్రీ నగర నిర్మాణం వంటి ఎన్నో విశేషాలు సవివంగా చెప్పబడ్డాయి.

ఈ షోడశీ మహావిద్యని పంచవక్త్రగా (ఐదుముఖాలు) మంత్రగ్రంథాల్లో వర్ణిస్తుంటారు. అంటే సద్యోజాత, వామదేవ, అఘోర, తత్పురుష, ఈశాన, అనే ఐదు పేర్లు, శివుడి ఐదు రూపాలకి ప్రతీకలు. కాగా శివుడిలాగే షోడశీదేవి కూడా, నాలుగు దిక్కులా, నాలుగు ముఖాలు కలిగి, ఈ నాలుగు తలలపైన ఉర్ధ్వ దృష్టితో చూస్తూ మరో ముఖంతో కనిపిస్తుంది. ఈ దేవి తన శరీరంలోని పదిచేతుల్లో అభయ, టంక, శూల, వజ్ర, పాశ, ఖడ్గ, అంకుశ, ఘంట, నాగ, అగ్ని లను ధరించి, షోడశ కళలతో (16 కళలు) పరిపూర్ణంగా వికసించి ఉండటం వల్ల ఈమెని షోడశీ అని అంటారు. ఇతరమైన విద్యలు భోగం లేదా మోక్షం ఈ రెండిటిలో ఒకదాన్ని మాత్రమే ఇస్తాయి. అయితే శ్రీ త్రిపురసుందరీ సేవన తత్పరాణాం - భోగ మోక్షశ్చ కరతలే ఏవచ అన్న లోకోక్తి ప్రకారం శ్రీ త్రిపుర సుందరీ దేవి తన ఉపాసకుడికి భోగం, మోక్షం రెండింటినీ ప్రసాదిస్తుంది. భైరవయామణ తంత్రం అనే గ్రంథంలో షోడశీ విద్యకి సంబంధించిన సమాచారం ఎక్కువగా లభిస్తుంది.

శ్రీ త్రిపుర సుందరీ దేవి ఉపాసన సకలరోగాల్ని తగ్గించి, ఆరోగ్యాన్ని పెంపొందింపజేస్తుంది. ఈమె సర్వరోగహర చక్రస్వామిని. అందుకే శ్రీవిద్యకు - ఆయుర్వేదానికి, అయస్కాంత చికిత్సా పద్ధతికి, ఆక్యూపంచర్, ఆక్యూప్రెషర్, కలర్ థెరపీ వంటి చికిత్సలకు దగ్గరి సంబంధం ఉందని, ప్రముఖ పరిశోధకులు రచయిత డా॥ కొమరవోలు సుబ్బారావుగారు అభిప్రాయపడతారు.

అత్యంత మహిమోపేతమైన ఈ త్రిపుర సుందరీ మంత్రోపాసన వల్ల భోగమోక్షాలే కాదు. సర్వసిద్ధులూ కలుగుతాయని, శ్రీవిద్యా జ్ఞాన మాత్రేణ సర్వసిద్ధిః ప్రజాయతే, అని శాక్తప్రమోద తంత్రగ్రంథం చెబుతుంది. ఈ మహావిద్యని ఆనందభైరవుడు, హయగ్రీవుడు, దక్షిణామూర్తిల సంప్రదాయంలో సాధకులు ఉపాసిస్తుంటాడు. అలాగే మను, చంద్ర, లోపాముద్ర, కుబేర, మన్మథ, అగస్త్య, నందికేశ, సూర్య, విష్ణు, స్కంధ, శివ, దుర్వాసులు కూడా ఈ దేవీ ఉపాసకులు కాగా, వీరి పద్ధతుల్లో కూడా విభిన్న ఉపాసనా మార్గాలు ఏర్పడ్డాయి. అయితే ఏ మార్గాన్ని అనుసరించినా, భక్తి శ్రద్ధలతో సాధకులు త్రిపురసుందరీ ఉపాసన చేస్తే భక్తభీష్ట వరదాయినైన ఆ తల్లి తన లలిత హృదయంతో సాధకకుడి వాంఛల్ని సంపూర్ణంగా నెరవేరుస్తుంది. కనుక భోగమోక్షాలు రెండూ కావాలనుకునేవారు శ్రీ త్రిపుర సుందరీ (షోడశీ) దేవిని మూలమంత్ర జపహోమాల ద్వారా సంతృప్తి పరిస్తే ఆమె కరుణా కటాక్షాలు పొందవచ్చు.

శ్రీ షోడశీ మంత్ర ఉపాసనా పద్ధతి :

శ్రీ షోడశీ మంత్ర సాధకులు వివిధ కామ్యాలకు అనుగుణంగా ఆ దేవిని వివిధ వర్ణాలతో భావించి ధ్యానించాలి. మోక్షం కావాలనుకునే సాధనకులు వెన్నెలలాగా తెల్లని స్వరూపంతో వున్న లలితను ఉపాసించాలి. వశీకరణం కోరుకునే సాధకుడు కలువ పూవులా ఎర్రని వర్ణంతో విరజిల్లే దేవిని ఉపాసించాలి. కవిత్వ సిద్ధి కోసం స్పటికం లాంటి స్వచ్ఛమైన రూపంగల త్రిపురని, ధనంకోసం బంగారు వర్ణం కలిగిన దేవిని, సకల సంపదలు అభివృద్ధి చెందాలనుకుంటే, శ్యామ (నల్లని) వర్ణం కలిగిన లలితని, శత్రువులకి వాక్తుంభన చేయాలంటే నీలంరంగు శరీర వర్ణం కలిగిన మాతని, పూర్తి స్తంభన చేయాలనుకుంటే పసుపురంగుతో ప్రకాశించే లలితని ధ్యానించాలి. అలాగే మనశరీరంలో మూలాధారం నుంచి సహస్రారం వరకున్న షట్చక్రాల్లో మణిదీపంలా ప్రకాశిస్తూ, తేజో రూపిణిగా కొలువున్న లలితా త్రిపురను భక్తి శ్రద్ధలతో ఉపాసిస్తే సర్వసిద్ధులూ లభిస్తాయని బ్రహ్మాండ పురాణాంతర్గతమైన లలితో పాఖ్యానం సవివరంగా మనికి తెలియజేస్తుంది. ఇంకా ఈ ఉపాసన ఎంత గొప్పదంటే?

వంశేతు యస్యకస్యాపి భవేదేషమనుర్యది ।

తద్వంశ్యాస్సర్వ ఏవ స్యుర్యుక్తా స్త్రుప్తా న సంశయః ॥

(లలితోపాఖ్యానం - బ్రహ్మాండపురాణం)

ఎవరి వంశంలోనైనా ఒక్కడు లలితా త్రిపుర సుందరీ ఉపాసన చేస్తే ఆ వంశంలోని అన్ని తరాలవారు ముక్తి లభించి. సంపూర్ణమైన తృప్తితో తరిస్తారు. కనుక దశమహావిద్యలతో సౌమ్యదేవతగా, శాంతి ప్రదయినిగా, భోగ మోక్ష కారిణిగా సుప్రతిష్ఠితురాలైన శ్రీ త్రిపుర సుందరీ దేవిని ఉపాసించి, ఐహికాముష్మిక కఫలాలు పొందవలసిందిగా సాధకులందరినీ కోరుకుంటున్నాను.

శ్రీ భువనేశ్వరీ మహావిద్య

4. శ్రీ భువనేశ్వరీ మహావిద్య చరిత్ర

దశమహావిద్యలలో నాల్గవ మహావిద్య శ్రీ భువనేశ్వరీదేవి. ఉదయించే సూర్యుడిలాంటి కాంతితో ప్రకాశించే ఈ దేవికి భాద్రపద శుక్లపక్ష అష్టమీతిథి ప్రీతిపాత్రమైనది. ఈ దేవి సంపూర్ణ సౌమ్యస్వరూపిణి. ఈ దేవిని ఉపాసించే సాధకుడికి మూడోకన్ను తెరుచుకుంటుంది. భూత భవిష్యత్ వర్తమానాలు తెలుసుకునే శక్తి లభిస్తుంది. అంతేకాదు, రాజ్యధికారాన్ని సమస్తసిద్ధుల్ని, సకల సుఖభోగాల్ని ఈదేవి అనుగ్రహంతో సాధకులు పొందవచ్చు.

ఉద్యదినద్యుతిమిందు కిరీటాం తుంగకుచాం నయనత్రయ యుక్తాం ।
స్మేరముఖీం వరదాంకుశ పాశం భీతికరాం ప్రభజే భువనేశీం ॥

ఉదయించే సూర్యుడులాంటి కాంతితో ప్రకాశిస్తూ, తన దివ్య హస్తాలతో పాశం, అంకుశం, వరద, అభయ, ముద్రల్ని ధరించి చిరునవ్వులు చిందిస్తూ, చంద్రరేఖతో అలరారుతున్న కిరీటంతో, మూడు కళ్ళతో, దర్శనమిచ్చే శ్రీ భువనేశ్వరీదేవిని భజిస్తున్నాను.

దశ మహావిద్యలలో నాల్గవ మహావిద్య శ్రీ భువనేశ్వరీదేవి. భువనేశ్వరి అంటే ఈ చతుర్ధశ భువనాలకీ అధీశ్వరి. 14 భువనాల్లోని చరాచర జీవరాసులన్నీ ఈ దేవి ఆధీనంలోనే ఉంటాయి. ఈ మహావిద్య పరమశాంతి రూపిణి. “భువనేశ్వరీ పరమాశాంతా”, “పరమాం శాంతి కామాయమానో భువనేశ్వరీ ముపాసీతా” కనుక పరిపూర్ణమైన శాంతిని కోరుకునేవాడు శ్రీ భువనేశ్వరీ దేవిని ఉపాసించాలి. శ్రీ భువనేశ్వరీ దేవికి రాత్రి సిద్ధరాత్రి కాగా, త్రయంబకుడు శివుడుగా, మహేశ్వరుడు భైరవుడుగా, త్రైలోక్యమోహిని యక్షిణిగా ఉంటారు.

శ్రీ దేవీ భాగవతం - భువనేశ్వరీ :

ప్రసిద్ధ పురాణ గ్రంథం దేవీ భాగవతం. ఇందులో తృతీయ స్కంధంలో శ్రీ భువనేశ్వరీదేవి రూపం అత్యంత రమణీయంగా వర్ణించబడింది.

బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు యోగమాయని స్తుతించి, ఆ దేవి అనుగ్రహంతో ఒక దివ్య విమానాన్ని ఎక్కి పర్యటిస్తూ క్షీరసముద్రం మధ్యలో ఉన్న ఒక సుందర ద్వీపంలో ఉన్న భువనేశ్వరీ దేవిని దర్శించారు. వారు దర్శించిన భువనేశ్వరీ రూపం ఎలా వుందంటే -

రక్త మాల్యాంబరధరా రక్తగంధానులేపనా ।

సురక్త నయనాకాంతా విద్యుత్కోటి సమప్రభా ॥

సుచారు వదనా రక్తదంతచ్ఛద విరాజితా ।

రమాకోట్యధికాంత్యా సూర్యబింబనిభాఽఖిలా ॥

వరపాశాంకుశాభీష్టధరా శ్రీ భువనేశ్వరీ ।

అదృష్ట పూర్వా సాదృష్టా సుందరీ స్మిత భూషణా॥

(దేవీభాగవతం, తృ-శ్లో॥ 38, 40)

త్రిమూర్తులు దర్శించిన ఆ దివ్యమూర్తి ఎర్రని వస్త్రాలు, ఎర్రని మాలలు ధరించింది. ఎర్రచందనాన్ని పూసుకుని, కళ్ళను విశాలంగా ఎర్రగా చేసింది. కోటి విద్యుత్ రేఖల కాంతితో వెలిగిపోతూ సూర్యబింబంలా ప్రకాశిస్తోంది. అత్యంత సుందర వదనంతో, పాశాంకుశాలు ధరించి వరదాభయ హస్తాలు, చూపుతూ, చిరునవ్వులు చిందిస్తూ కూర్చుంది. సర్వాలంకార భూషణాలు ధరించిన ఆ మూర్తిని హ్రీం హ్రీం అని హ్రీంకార జపం చేస్తూ పక్షిబృందాలు సేవిస్తున్నాయి. ఆమెచుట్టూ ఉన్న సేవికలు. అమ్మా ! భువనేశ్వరీ హృల్లేఖా అంటూ ఆమె దివ్య నామాన్ని జపం చేస్తున్నారు. అనంగ కుసుమా మొదలైన దేవత లందరూ ఆమె చుట్టూ కూర్చుని పూజిస్తుండగా షట్కోణయంత్రం మీద కూర్చుని భువనేశ్వరీ దేవి దర్శనమిచ్చింది.

అలా దివ్య మంగళాకారిణి శ్రీ భువనేశ్వరిని దర్శించిన త్రిమూర్తులోని విష్ణువు భక్త్యావేశంతో -

ఏషా భగవతీ దేవీ సర్వేషాం కారణం హి నః ।

మహావిద్యా మహామాయా పూర్ణప్రకృతిరవ్యయా ॥

(దేవీభాగవతం, తృ-శ్లో॥ 51)

ఈ దివ్య రూపిణి అందరికీ కారణమైన భగవతి. ఈమే మహావిద్య. ఈ తల్లే మహామాయ. ఈ దేవే పూర్ణప్రకృతి స్వరూపం, ఎప్పటికీ నాశనంలేని మహాశక్తి ఈ భువనేశ్వరి అని ఉద్వేగంగా భావిస్తాడు.

అలా భువనేశ్వరీ లోకానికి చేరిన త్రిమూర్తులు విమానం దిగి ఆ లోకంలో అడుగుబెట్టిన వెంటనే దేవి కరుణారస దృష్టితో, స్త్రీలుగా మారిపోయారు. ఆ స్త్రీ రూపాలతోనే భువనేశ్వరీ దేవి దివ్య పాదాల్ని దర్శించి, ఆ తల్లి కాలిగోటిలో బ్రహ్మాండాల్ని, చతుర్థశ భువనాల్ని చూసి ఆనందంతో ఆశ్చర్యచకితులై ఒకే స్వరంతో -

నమోదేవ్యై ప్రకృత్యై చ విధాత్ర్యై సతతం నమః ।

కళ్యాణ్యై కామదాయై చ వృద్ధ్యై సిద్ధ్యై నమో నమః ॥

(దేవీభాగవతం, తృ-శ్లో॥ 4)

అంటూ ఆది ప్రకృతిని స్తుతించారు. వారి స్తుతినివిన్న భువనేశ్వరీ దేవి త్రిమూర్తులని కరుణించి, వారికి భార్యల్ని ప్రసాదించి సృష్టి, స్థితి, లయ కార్యక్రమాల్ని నిర్వర్తించమని ఆదేశించి పంపింది.

ఇలా దేవీ భాగవతంలో భువనేశ్వరీ దేవి త్రిమూర్తులకన్నా అధికమైన దేవతగా, సాక్షాత్తు వారిచేతే మహామాయగా, మహావిద్యగా కీర్తించబడి కనిపిస్తుంది.

ఆకాశానికి అధిదేవత భువనేశ్వరి అని తంత్ర గ్రంథాలు వర్ణిస్తాయి. భువనేశ్వరీ దేవి నాదశరీరం హ్రీంకారం. అందుకే హ్రీం కారాన్ని శక్తి బీజంగా, భువనేశ్వరీ బీజంగా పరిగణిస్తారు. దీనినే తాంత్రిక ప్రణవం (ఓం) అని, హృల్లేఖ అని కూడా అంటారు. ఈ దేవిని మహామాయగా, ఈమె బీజం హ్రీం కారాన్ని మాయాబీజంగా సంభావిస్తారు.

భువనం అంటే ప్రపంచం ఈ ప్రపంచానికి సృష్టికర్త భువనేశ్వరి. ఈ సృష్టి మొత్తం భువనేశ్వరీ అవతారమే. ఈమెనే అదితి అని అంటారు. అ+దితి అంటే ఖండం కానిదని అర్థం. ఈ అదితి దేవతలందరికీ తల్లి. మూలప్రకృతి రెండోపేరుని భువనేశీ (భువనేశ్వరీ) అంటారు.

బ్రహ్మమాయాత్మికా రాత్రిః పరమేశ లయాత్మికా ।
తదధిష్ఠాతృ దేవాతు భువనేశీ ప్రకీర్తితా ॥

ఈశ్వర రాత్రికి అధిష్ఠాతృదేవిగా భువనేశ్వరీ దేవి ఉంటుంది. ఈ సృష్టిలోని అన్నిరూపాలూ మూలప్రకృతి శ్రీ భువనేశీదేవివే.

ఈ దేవిని, సమస్త లోకాల్ని వమనం (వాంతి) చేసుకుంటుంది కాబట్టి వామా అని, ఈ దేవికున్న శివమయత్వం వల్ల జ్యేష్ఠా లేక కర్మ నియంత్రిణి అని, జీవుల్ని దండించే సామర్థ్యం వుండటం వల్ల రౌద్ర అని వ్యవహరిస్తారు.

దేవీ భాగవతం 12 వ స్కంధంలో మూల ప్రకృతి భువనేశ్వరీ దేవి నివాసం చింతామణి గృహమని, ఈ దేవికి దక్షిణ (కుడి) భాగంలో భువనేశ్వరుడుంటాడని, లజ్జ, పుష్టి, తుష్టి వంటి 17 మంది పరిచారికలు ఆమెను నిత్యం సేవిస్తూ ఉంటారని చెప్పబడింది. ఈ దివ్య గృహంలో బ్రహ్మ, రుద్ర, విష్ణు, సదాశివులు మంచంకోళ్ళుగా అమరిన ఆసనం మీద కూర్చున్న భువనేశ్వరిని -

మహావిద్యాశ్చ సకలాః సామ్యావస్థాత్మికాం శివాం ।

కారణబ్రహ్మ రూపాంతాం మాయాశబల విగ్రహం ।

సప్తకోటి మహామంత్రాః మూర్తిమంతముపాసతే ॥

(దేవీభాగవతం, స్కంధం-12 శ్లో॥ 53, 54)

దశమహావిద్యలు, ఏడుకోట్ల మంత్రాలు నిత్యం ఆరాధిస్తూ ఉంటారు. ఈ దేవికి పాయసం అంటే ఎంతో ప్రీతి. పాయసాన్న ప్రీతమానస అయిన ఈమెకి పాయసాన్ని నివేదిస్తే చాలా సంతోషిస్తుంది.

హృల్లేఖా మంత్ర ప్రభావం :

చతుర్థశ భువనాధీశ్వరి అయిన భువనేశ్వరీదేవి, దేవీ భాగవతంలో హిమవంతుడికి యోగ బోధించేస్తూ. తనను ఏవిధంగా ధ్యానించాలో ఇలా చెబుతుంది.

హకారః స్థూలదేహః స్యాద్రకారః సూక్ష్మ దేహకః ।

ఈకారః కారణాత్మా సౌ హ్రీం కారోఽహం తురీయకయ్ ॥

(దేవీభాగవతం, శ్లో॥ 32 - సప్తమస్కంధం)

ఓ హిమవంతా మూడు అక్షరాలతో కూడిన నా దివ్య బీజాన్ని నీవు ధ్యానించాలి. నా స్థూలదేహమైన హ కారాన్ని, నా సూక్ష్మ దేహమైన. ర కారాన్ని, నా కారణదేహమైన ఈ కారాన్ని కలిపి 'హ్రీం' అనే ప్రణవబీజంతో నన్ను ఉపాసించాలి. నాకు చేసే ప్రతి పూజా. ఈ హృల్లేఖా మంత్రంతోనే చేయాలి.

హృల్లేఖా దర్పణే నిత్యమహం తత్ప్రతిబింబితా ।

తస్మాత్ హృల్లేఖయా దత్తం సర్వమంత్రైః సమర్పితమ్ ॥

(దేవి భాగవతం శ్లో॥ 40 - సప్తమస్కంధం)

హృల్లేఖ అంటే సర్వమంత్రాలకూ నాయిక వంటిది. మంత్ర మహారాజ్ఞి అయిన హ్రీం అనే ఆ మంత్ర దర్పణం (అద్దం)లో నేను ప్రతినిత్యం ప్రతిబింబించి ఉంటాను. అందుకే నాకు సమర్పించే పూజ, జపం, తపం, అనీ హృల్లేఖా మంత్రంతో సమర్పిస్తే అది సకల మంత్రాలతో సమర్పించినట్లువుతుంది. కనుక ఓ హిమవంతా నిత్యం హ్రీం బీజంతో భువనేశ్వరి అయిన నన్ను పూజిస్తూ, ఉపాసిస్తూ, ఉండేవారికి లోకంలో దుర్లభమైనది ఏదీ వుండదు. వారు శరీరం విడిచాక నా దివ్య చింతామణి గృహానికి చేరుకుంటారు. అని స్వయంగా చెప్పింది కాబట్టి అత్యంత మహిమోపేతమైన ఈ భువనేశ్వరీ మహావిద్యని నియమపూరితంగా ఉపాసించి కృతార్థులు కావలసిందిగా కోరుకుంటున్నాను.

శ్రీ త్రిపురభైరవీ మహావిద్య

5. శ్రీ త్రిపురభైరవీ మహావిద్య చరిత్ర

వేలసూర్యులకాంతితో ప్రకాశించే శ్రీ త్రిపురభైరవీ దేవి దశమహావిద్యలలో ఐదవ మహావిద్య. ఈ దివ్యశక్తి స్వరూపిణికి మాఘమాసం పూర్ణిమాతిథి ప్రీతిపాత్రమైనది. ఆర్తత్రాణ పరాయణి అయిన ఈ మహావిద్యని ఆరాధిస్తే వివిధ సంకటాలనుంచి, బాధలనుంచి విముక్తి, సకలసుఖభోగాలను పొందే శక్తి, సకలజనాకర్షణ, సర్వత్రా ఉత్కర్షప్రాప్తి సాధకుడికి కలుగుతుంది.

ఉద్యద్భాను సహస్రకాంతి మరుణక్షౌమాం శిరోమాలికామ్

రక్తాలిప్త పయోధరాం జపవటీం విద్యామభీతిం వరమ్

హస్తాభైర్థధతీం త్రినేత్ర విలసద్వక్తారవింద శ్రియమ్

దేవీం బద్ధ హిమాంశు రత్న ముకుటాం వందే సమందస్మితామ్ ।

(శాక్త ప్రమోదం)

ఎర్రని వస్త్రాలతో, ఎర్రని రక్తం పూయబడిన పయోధరాలతో, పూల దండతో, రెండు చేతుల్లో రుద్రాక్షమాల పుస్తకాన్ని, ధరించి, మరో రెండు చేతులతో వరదాభయ ముద్రలని ప్రదర్శిస్తూ, చంద్ర వంక కలిగిన కిరీటంతో, ఉదయించే సూర్యుడి కాంతిలా మెరిసిపోతూ, మూడు కళ్ళతో ప్రకాశించే త్రిపురభైరవికి నమస్కారం.

దశమహావిద్యలలో ఐదవ మహావిద్య త్రిపురభైరవి. రుద్రయామళతంత్రం, భైరవీకులసర్వస్వం అనే గ్రంథాల్లో త్రిపుర భైరవి ఉపాసన, సాధనా విశేషాలు, ఆ దేవి కవచ స్తోత్రాలు పేర్కొనబడ్డాయి. భయంకరమైన రవం (ధ్వని) చేసేవాడు భైరవుడు. అతని శక్తి భైరవి. అందుకే భైరవులలో ప్రముఖుడైన కాలభైరవుడి భార్యగా త్రిపురభైరవిని కొలుస్తారు. ఈ త్రిపుర భైరవి, మహాత్రిపుర సుందరికి రథవాహినిగా ఉంటుంది. బ్రహ్మాండ పురాణంలో ఈ దేవిని గుప్తయోగినీ దేవతలకు అధిష్టాత్రీ దేవిగా వర్ణిస్తారు.

అసితాంగో రురుశ్చండ క్రోధశ్చోన్ముత్త భైరవః ।

కపాలీ భీషణశ్చైవ సంహారశ్చాష్ట భైరవాః ॥

అసితాంగ భైరవుడు, రురు భైరవుడు, క్రోధ భైరవుడు, ఉన్నత్త భైరవుడు, కపాల భైరవుడు, భీషణ భైరవుడు, సంహార భైరవుడు అని ఎనిమిది భైరవులు ఉన్నట్లుగా... త్రిపురభైరవీ దేవి కూడా కోలేశభైరవి, రుద్రభైరవి, చైతన్యభైరవి, నిత్యాభైరవి అని వివిధ రూపాలతో కనిపిస్తుందని మత్స్యపురాణం చెబుతుంది.

తంత్ర గ్రంథాల ప్రకారం త్రిపురభైరవి ఏకాక్షరమైన ప్రణవంతో (ఓం) ఉపాసించబడుతుంది. ప్రణవమే త్రిపురభైరవి. ఈ దేవి ప్రభావంతోనే భువనాలన్నీ ప్రకాశిస్తుంటాయి. ఆ నుండి అః వరకూ ఉండే అచ్చులన్నీ భైరవులుగా పిలువబడితే, క నుండి క్ష వరకూ ఉండే హల్లులన్నీ భైరవీ అని పిలవబడతాయి. దీనిని బట్టి త్రిపురభైరవి అక్షర స్వరూపిణి అని అర్థమవుతోంది. ఈ త్రిపుర భైరవి రాత్రి నామం కాలరాత్రి కాగా, భైరవనామం కాల భైరవుడుగా వ్యవహరించబడుతున్నారు.

ఈ త్రిపురభైరవీ దేవి ఎన్నో అంశలతో సిద్ధి భైరవి, చైతన్య భైరవి, భువనేశ్వరీ భైరవి, కమలేశ్వరీ భైరవి, కామేశ్వరీ భైరవి, షట్కూటా భైరవి, నిత్యా భైరవి, కోలేశ భైరవి, రుద్ర భైరవి అని వివిధ రకాల భైరవీ రూపాలు ధరించి కనిపిస్తుంది.

వీటిలో సిద్ధిభైరవి ఉత్తరామ్నాయ పీఠదేవత కాగా, నిత్యా భైరవీదేవి పశ్చియామ్నాయ పీఠదేవత. ఈ రెండు భైరవీలని పరమేశ్వరుడు స్వయంగా ఉపాసిస్తుండగా, దక్షిణామ్నాయ పీఠదేవతైన రుద్ర భైరవిని నారాయణుడు నిత్యం కొలుస్తూవుంటాడు. వీరితోబాటు త్రిపురభైరవిని వటుకభైరవుడు నిత్యం ఉపాసిస్తాడు. ముండమాలా తంత్రం శ్రీ నరసింహస్వామిని త్రిపురభైరవికి అభిన్న శక్తిగా వర్ణిస్తుంది.

త్రిపుర భైరవీ ఆవిర్భావం :

త్రిపురభైరవి ఆవిర్భావ గాథ ప్రాణతోషిణీ తంత్రంలో కనిపిస్తుంది. ఒకసారి కాళికాదేవి ఏకాంతంగా కూర్చుని తాను మరల గౌరీదేవిగా అయితే బావుంటుందని భావించి, వెంటనే తనున్న చోటు నుంచి అంతర్ధాన మయ్యిందట. కాళీ వెళ్ళిన కొంతసేపటికి అక్కడికి వచ్చిన మహాకాళుడు (శివుడు) కాళీ ఎక్కడికెళ్ళిందని

ఆ వైపుగా వస్తున్న నారదుడ్ని అడగగా, తాను కాళీదేవిని మేరుపర్వత ప్రాంతంలో కూర్చుని ఉండగా చూసానని చెప్పాడు. వెంటనే శివుడు కాళి దగ్గరకెళ్ళి ఆమెని ఎందుకు అంతర్ధానమయ్యావని అడగంగానే, కాళీదేవికి ఆవేశంతో కోపం వచ్చింది. వెంటనే ఆమె శరీరం నుంచి ఒక అందమైన రూపం బయటికి వచ్చింది. ఆ వెంటనే కాళీ శివుడి వైపు చూడగా ఆయన హృదయంలో తన ప్రతిరూపం కనిపించింది. కాళి ఆ రూపాల్ని చూసి ఆశ్చర్యపోయి ఎవరు వీళ్ళు అని కాళీ అడిగింది. శివుడు నవ్వుతూ...

యస్మాత్ త్రిభువనే రూపం శ్రేష్ఠకృతవతీ శివే ।

సదా షోడశవర్షీయా విఖ్యాతా షోడశీ తతః ॥

యాం ఛాయాం హృదయే మేఽద్య దృష్ట్వా భీతా సురేశ్వరీ ।

యస్మాత్ సా త్రిషులోకేషు ప్రఖ్యాతా త్రిపుర భైరవీ ॥

నీదేహం నుంచి వచ్చిన 16 సంవత్సరాల అందమైన ఈ కన్య భువనేశ్వరిగా, నా హృదయంలో నీకు కనిపించిన నీ ఛాయారూపం త్రిపుర భైరవిగా, లోకంలో ప్రఖ్యాతమవుతారు అని చెప్పాడు. ఈ కథనం ద్వారా త్రిపురభైరవి కాళికాదేవి ఛాయారూపంగా శివుడి హృదయం ద్వారా ఆవిర్భవించిందని తెలుస్తోంది.

ఘోర స్వరూపంతో మహాకాలుడు చేసే ప్రళయ తాండవాన్ని శాంతింప చేసే శక్తినే త్రిపురభైరవి అంటారు. ఈ దేవికున్న ఎర్రని రంగు విమర్శకు, ఈ తల్లి మెడలోని కపాల మాల - వర్ణ (అక్షరాల) మాలకు, రక్తంతో తడపబడిన ఈ మాత ఎర్ర పయోధరాలు, రజోగుణంతో కూడుకున్న సృష్టి ప్రక్రియకు, అక్ష జపమాల అక్షరాల సమామ్నాయానికి, పుస్తకం బ్రహ్మవిద్యకి, త్రినేత్రాలు మూడువేదాలకి, చక్కని చిరునవ్వు - కరుణత్వానికి ప్రతీకలుగా కనిపిస్తాయి.

త్రిపుర భైరవి భర్త భైరవుడు. ఈయనే వేదాల్లో రుద్రుడుగా పూజించబడి తరువాత శివుడుగా అవతరించాడు. భైరవి మనుషుల శరీరంలో ఉన్న మూలాధారంలో నివసిస్తుంది. కుండలిని అంటే భైరవే. ఋగ్వేదంలో

పరా-పశ్యంతి-మధ్యమా అనే మూడు వాక్కులు చెప్పబడ్డాయి. వీటిలో పరావాక్కుకి అధిదేవత త్రిపురభైరవి కాగా, పశ్యంతి వాక్కుకి తారాదేవి, మధ్యమ వాక్కుకి త్రిపురసుందరి అధిదేవతలుగా చెప్పబడ్డారు.

ఈ భైరవినే దుర్గా అని కూడా పిలుస్తారు. దుర్గమమైన కష్టాల్ని దాటించేది దుర్గ. భైరవికి, తారకు, త్రిపురసుందరికీ పరస్పర సంబంధం కనిపిస్తుంది. ఎందుకంటే ఈ ముగ్గురూ వాగధి దేవతలే. త్రిపురభైరవినే చండి అని కూడా అంటారు. చండీ అవతారంలో ఈమె ఉగ్రదేవత, యుద్ధ దేవత. త్రిపురసుందరి లాగానే త్రిపురభైరవి కూడా మూడుపురాలకీ, మూడు లోకాలకీ సంబంధించిన దేవత. భైరవీదేవి నివాసస్థానం మన శరీరంలోని మూలాధార చక్రం. అందువల్ల ఈ దేవి మనుషుల్లో కామశక్తి ఉద్దీపింప చేయటానికి, శమింప చేయటానికి కూడా కారణమవుతుంది. అందుకే బ్రహ్మచర్యాన్ని కఠోరంగా పాటించాలన్నా, సత్సంతానాన్ని సరైన కామం ద్వారా పొందాలన్నా భైరవినీ ఉపాసించాలి.

దశమహా విద్యలలోని భైరవి సంహార శక్తిగానే కాక, ప్రసన్నమైన లక్షణాలు కలిగిందిగా కూడా వర్ణించబడింది. వరదాభయ ముద్రలు, జపమాల, చిరునవ్వు అనేవి ఆ దేవి ప్రసన్న రూపానికి చిహ్నాలుగా కనిపిస్తాయి. భైరవీ మంత్రంలోని బీజాల్లో హాకార సకారాలు కనిపిస్తాయి. (హ సైం హ స క రీం హ సైం) ఈ హాకార సకారాలు పాము బుసకు చిహ్నమని, మూలాధార చక్రంలో కుండలినీ అధిదేవతగా ఉన్న భైరవి, తన మంత్రోపాసనచేత సాధకుడి శరీరంలో ఉన్న కుండలినీశక్తిని జాగృతం చేసి మేల్కొల్పుతుందని తంత్ర పండితులు చెప్తారు. ఉత్తర హిందూదేశంలో భైరవీ సాధనలు చాలా అధికంగా చేస్తుంటారు. స్వేచ్ఛా కాముకురాలైన స్త్రీని తంత్ర పరిభాషలో భైరవి అని పిలుస్తారు. ఇలా భైరవిగా చరించే స్త్రీ ఎన్నో సిద్ధశక్తులు కలిగి వుంటుందని ప్రతీతి. శ్రీ కాళీ మంత్రోపాసకులైన రామకృష్ణ పరమహంస జీవితంలో భైరవీ బ్రాహ్మణీ అనే మంత్ర సిద్ధురాలు ఆయనకి ఎన్నో రకాల సాధనా విశేషాలు తెలియజేసిందనే విషయాన్ని పరమహంస జీవిత చరిత్ర తెలుపుతుంది.

త్రిపురభైరవిని, వామాచార దక్షిణాచారాల్లో ఉపాసించవచ్చు. వామాచార పద్ధతిలో, శృశానాలలో, శూన్యగృహాలలో రాత్రివేళ బలులు సమర్పించి సాధన చేయాలి. అదే దక్షిణాచార పద్ధతిలోనైతే కుమారీపూజ, నారీపూజ చేసి గంధ, చందనాలతో ఎర్రని పుష్పాలతో, కూష్మాండ బలిని సమర్పిస్తూ ప్రతిరోజూ పూజించాలి. అలాగే సాత్విక ద్రవ్యాలైన ఎర్రని పూలు, పళ్ళు, నెయ్యి, గంధం, చందనం వంటి ద్రవ్యాలతో హోమం చెయ్యాలి. ఈ విధంగా త్రిపురభైరవిని ఉపాసిస్తే సంకటాల నుంచి విముక్తి, సకల సుఖ భోగాలు పొందే శక్తి, సకల జనాకర్షణ, సాధకుడికి కలుగుతాయి.

శ్రీ చిన్నమస్తా మహావిద్య

6. శ్రీ ఛిన్నమస్తామహావిద్యచరిత్ర

దశమహావిద్యలలో ఆరవ మహావిద్య శ్రీ ఛిన్నమస్తాదేవి. ఈ దేవినే వజ్ర వైరోచినీ, ప్రచండచండీ అనికూడా అంటారు. వైశాఖమాసం శుక్లపక్ష చతుర్థితిథి ఈదేవికి ప్రీతిపాత్రమైనది. శాక్తేయ సంప్రదాయంలో ఛిన్నమస్తాదేవికి ఎంతో ప్రశస్తివుంది. ఈ దేవిని నిష్ఠతో ఉపాసిస్తే సరస్వతీ సిద్ధి, శత్రువిజయం, రాజ్యప్రాప్తి, పూర్వజన్మ పాపాలనుంచి విముక్తి లభిస్తుంది. అంతేకాదు, ఎటువంటి కష్టతరమైన కార్యాలనైనా అవలీలగాసాధించేశక్తి ఈదేవి ప్రసాదిస్తుంది.

ప్రత్యాలీఢపదాం సదైవ ఛిన్నం శిరః కర్తృకాం
దిగ్విస్త్రాం స్వకబంధ శోణిత సుధాధారాం పిబంతీం ముదా
నాగాబద్ధ శిరోమణిం త్రినయనాం హృద్యత్పలాలంకృతామ్
రత్యాసక్త మనోభవ పరిధృఢాం ధ్యాయేత్ జపాసన్నిభామ్ ।

నరకివేయబడిన శిరస్సు ఒక చేతిలో ధరించి, మిగిలిన మొండెంలోంచి బైటకొచ్చే 3 ధారలు చేతిలోని శిరస్సులో, పక్కనే ఉన్న వర్ణిని, ధాకిని, అనే యోగినుల నోళ్ళలో పడుతుండగా వాటిని ఆస్వాదిస్తూ, కత్తెరని ధరించి తలమీద నాగరాజు అలంకారంగా ఉండగా దిగంబరంగా, త్రినేత్రాలతో పురుషాయిత మొనరిస్తున్న స్త్రీ శరీరం మీద నిలబడి దర్శనమిచ్చే ఛిన్నమస్తాదేవిని ధ్యానిస్తున్నాను.

దశమహావిద్యలలో ఆరవ మహావిద్య శ్రీ ఛిన్నమస్తాదేవి. అన్ని విద్యలలోకీ భయంకరమైన రూపం ఈ మహావిద్యది. అందుకే ఈమెని “నాతః పరతరా కాచిత్ ఉగ్రాదేవీ భవిష్యతి” అంటారు.

శ్రీ ఛిన్నమస్తా ఆవిర్భావం :

శ్రీ ఛిన్నమస్తా దేవి జన్మకథ ప్రాణతోషి తంత్రంలో కనిపిస్తుంది. ఒక సమయంలో ఆదిశక్తి పార్వతీ దేవి తన సహచారిణులతో కలిసి గంగానదిలో స్నానానికని వెళ్ళింది. పవిత్ర గంగలో స్నానంచేసిన తరువాత పార్వతిలో ఇచ్చాశక్తి లోపల ప్రజ్వరిల్లటంతో ఒక్కసారిగా ఆమె నల్లగా మారిపోయింది. ఇంతలో

ఆమె సహచరిణులు ఆకలితో అమ్మా మాకు ఏదైనా ఆహారం పెట్టవా, ఆకలి తీవ్రంగా వేస్తోందని పార్వతిని కోరారు వారి మాటవిన్న దేవి తన శరీర తాపం. చల్లారక కొంచెం సేపు ఆగండని చెప్పింది. వారు కొంచెం సేపాగి పదే పదే ఆకలేస్తోందని పార్వతిని విసిగించసాగారు. వారి మాటలతో పార్వతీదేవికి తీవ్రంగా కోపం వచ్చింది. అంతే...

సఖాగ్రేణ చిచ్ఛేద వామేన స్వశిరస్తదా ।

భిన్నమస్తాతు తచ్ఛీర్షం వామహస్తే పపాత చ ॥

కంఠాద్వినిస్రతం రక్తం త్రిధారేణ తపోధన ।

వామదక్షిణ భేదేన తే ధారే చ వినిర్గతే ॥

సఖీముఖౌతు సంయోజ్య మధ్యధారా స్వకాననే ।

భిన్నం తస్యాయతో ముండం భిన్నమస్తాః ప్రకీర్తితాః ॥

వెంటనే ఒక ఖడ్గాన్ని సృష్టించి తన తలని తానే నరుక్కుని ఆ తలని ఒకచేతిలోకి తీసుకుంది. ఇలా ఎప్పుడైతే దేవి తల నరకబడిందో ఆమె మొండెంలోంచి 3 రక్తధారలు బైటకొచ్చి ఒకటి పార్వతి చేతిలోని తలలో పడగా, మిగిలిన రెండు ధారలు సహచరుణలైన థాకినీ-వర్ణినీల నోట్లో పడ్డాయి. ఆ రక్తపానం చేసి వారిద్దరూ తమ ఆకలిని తీర్చుకున్నారు. ఇలా ఎప్పుడైతే తన చేత్తో తన తలనే నరుక్కున్నదో, అప్పటి నుంచీ దేవికి భిన్నమస్తా అనే పేరు వచ్చింది.

భారతదేశంలోని జలంధర్‌లో చింతాపూర్ణి అనేచోట భిన్నమస్తా పీఠం ఉంది. ఈ పీఠంలో భిన్నమస్తాదేవిని చింతాపూర్ణి, వజ్రేశ్వరి, వజ్రవారాహీ, భిన్నముండా, విరూపా అనే పేర్లతో పూజిస్తుంటారు. టిబెట్ ప్రాంతంలోని బౌద్ధులు కూడా ఈ పీఠానికి వచ్చి భిన్నమస్తను ఆరాధిస్తారు. భిన్నమస్తాదేవికి ఇరువైపులా ఉన్న నల్లరంగు గల థాకిని తమోగుణానికి, ఎర్రరంగుతో ఉన్న వర్ణిని రజోగుణానికి ప్రతీకలుగా కనిపిస్తారు. రాక్షసులలో హిరణ్యకశిపుడు భిన్నమస్తాదేవిని తీవ్రంగా ఉపాసించాడట. అందుకే ఆయన్ని వజ్రవైరోచ నీయుడని అంటారు. అగ్నిదేవుడికి కూడా వైరోచనీయుడనే పేరుంది.

మన శరీరంలోని మణిపూరక చక్రంలో అగ్నిస్థానం ఉంటుంది. అక్కడ కొలువున్న చిన్నమస్త వజ్రనాడి ద్వారా ప్రవహించి సాధకుడి మనోరథాల్ని నెరవేరుస్తుంది. కాబట్టి ఈమెని వజ్ర వైరోచనీ అని పిలుస్తారని కొందరు తంత్రపండితులు అభిప్రాయపడతారు.

బౌద్ధులు శ్రీ తారాదేవితోపాటు చిన్నమస్తా ఉపాసనను కూడా స్వీకరించారు. వారు చిన్నమస్తా స్థానంలో వజ్రాయుధాన్ని ధరించిన వరాహముఖం కలిగిన దేవతని ఉంచి ఆమెని వజ్రవారాహి అనే పేరుతో సాధన చేస్తారు. వారు తమ బుద్ధుడిని వైరోచనుడుగా భావిస్తారు. ఎందుకంటే ఆయన చిన్నమస్తా ఉపాసన చేసి కామాన్ని జయించాడట. మన హిందూ దైవమైన శివుడికి సద్యోజాత, వామదేవ, అఘోర, తత్పురుష, ఈశాన అనే ఐదు ముఖాలు ఉన్నట్లే - బుద్ధుడికి కూడా వైరోచన, అమితాభ, రత్న సంభట, అమోఘసిద్ధ, అక్షోభ్య అనే అయిదు ముఖాలుంటాయి.

ఈ ఐదు ముఖాలలో తూర్పున ఉన్న వైరోచనుడు, చిన్నమస్తను, ఊర్ధ్వముఖంగా వున్న అక్షోభ్యుడు తారాదేవిని ఉపాసిస్తూ ఉంటారు. దీనివల్ల తారా చిన్నమస్తా దేవతలకు భేదంలేదని తెలుస్తోంది. ఎందుకంటే ఈ రెండు మహావిద్యలకి మూలబీజం హూం కారమే కనుక.

ఈ చిన్నమస్తాదేవికి ప్రీతిపాత్రమైన తిథి వైశాఖ శుక్ల చతుర్దశి కాగా, ఈమెకి-రాత్రి వీరరాత్రిగా, కరాళుడు ఛైరవుడుగా, లంపటా అనేది యక్షిణిగా, కబంధుడు శివుడుగా ఉంటారు. ఈ దేవతను దివ్యచీన క్రమపద్ధతిలో ఉపాసిస్తేనే సిద్ధిస్తుందని తంత్ర శాస్త్రం చెబుతుంది. ఈ పద్ధతి ప్రకారం సాధకుడు సౌందర్యవతి అయిన స్త్రీని తీసుకొచ్చి దిగంబరంగా పూజించి మంత్రోచ్ఛారణ చేస్తూ, సంగమిస్తూ దేవిని ఉపాసించాలి. ఇది వామాచార మార్గం అలాగే “శ్మశానస్థః శవస్థావా జపేల్లక్షం సమాహితః” శ్మశానంలో కానీ, శవం మీద కానీ కూర్చుని కానీ ఒక లక్ష మంత్ర జపం చేయాలి. దక్షిణాచార పద్ధతిలో కూడా ఈ దేవిని ఉపాసించవచ్చు. ఈ దేవతా బీజం హూం కారం. చిన్నమస్తకు

వజ్రవైరోచనీ అనే పేరు కూడా ఉంది. ఈ దేవతా మంత్రంలో వైరోచనీ పేరు ప్రధానంగా కనిపిస్తుంది. వైరోచనీ అంటే వజ్రాయుధాన్ని ధరించిన విరోచనుడు అంటే ఇంద్రుడి శక్తి అని అర్థం.

వజ్రవైరోచని - గణపతిముని :

బహుమంత్రద్రష్ట, సిద్ధపురుషులైన కావ్య కంఠ గణపతి ముని ఛిన్నమస్తాదేవిని తీవ్రంగా ఉపాసించి ఆ దేవి ఇంద్రుడి శక్తి అని, ఆమె వజ్ర వైరోచని అని, సకల లోకాలకు ఈశ్వరి అని అంటారు.

ఇంద్రాణ్యః పరమాం శక్తిం సర్వ భూతాధి నాయికాం ।

ప్రచండాం చండికాం దేవీం ఛిన్నమస్తాం నమామ్యహం ॥

ఇంద్రాణీ శక్తి సారేణ ప్రాదుర్భూతే పరాత్పరే ।

ప్రచండచండీ వజ్రాత్మనే వైరోచని నమోస్తుతే ॥

అంతేకాదు ఈ ఛిన్నమస్తనే ప్రచండ చండిగా అభివర్ణిస్తారు. ప్రచండ చండీ త్రిశతి పేరుతో ఈ దేవి మీద 300 శ్లోకాల్ని రచించారు. వజ్ర వైరోచనిగా ఛిన్నమస్తా సాధన చేసి సిద్ధి పొందిన గణపతిముని. తను జీవించి ఉండగానే కపాల భేదనం జరిగి ఛిన్నమస్తాదేవి అనుగ్రహాన్ని పొందారు. ఆ దేవి దయతో ఆయనకి ఎన్నో సిద్ధశక్తులు వచ్చాయి. ఎందరివో పూర్వజన్మలు వారికి స్ఫురించేవి. భూత భవిష్యత్ వర్తమానాలు తెలియజేసేవారు. ఈ విద్యా ప్రభావంతోనే గణపతిముని, రమణమహర్షి పూర్వ జన్మను చూసి, ఆయన సాక్షాత్తు సుబ్రహ్మణ్య స్వామి అవతారమని, అందరూ ఆయన్ని భగవాన్ రమణ మహర్షి అని పిలవాలని ఆదేశించారు. ఛిన్నమస్తాదేవి అనుగ్రహంతో ఆయనకి సువర్ణ సిద్ధి లభించి, లోహాల్ని ముట్టుకుంటే బంగారం అయ్యేశక్తి కూడా వచ్చిందట. ఇలా ఛిన్నమస్తా సిద్ధి పొందిన గణపతిముని ఆ దేవి తత్వాన్ని వివరిస్తూ, కాళీ ఛిన్నమస్తా తత్వాలు ఒక్కటే. అయితే వీరిలో కొంచెం భేదం వుంది. కాళీదేవి శరీరంలో అంతటా వ్యాపించే విద్యుచ్ఛక్తి అయితే, శరీరంలో కేవలం వెన్నుపామును-కుండలిని సుషుమ్నానాడిని పట్టుకొని ఉండేది ఛిన్నమస్త.

పరిణామాల్ని కల్పించే విద్యుచ్ఛక్తి కాళిదైతే, ఆయుధంలాగా మారి వజ్రాయుధంగా ఉపయోగపడేది చిన్నమస్త. అందుకే ఆమెకి వజ్రవైరోచని, కాళీ, త్రిపురసుందరి, భువనేశ్వరీ, మహావిద్యలకి అధిదేవతైన గౌరీదేవే ఈ చిన్నమస్తా. ఈ దేవినే ప్రచండ చండిక అని, ఇంద్రాణి అని, మధ్యమా అని పిలుస్తారు. ఈ దేవి పక్కనున్న యోగినులైన డాకినీ దేవిని ఇడా నాడిగా, వర్ణినీ దేవిని పింగళనాడిగా, మధ్యలోవున్న చిన్నమస్తని సుషుమ్నానాడిగా భావించాలని అంటారు.

జమదగ్ని మహర్షి భార్య అయిన రేణుకా దేవి చిన్నమస్తా అవతారమని గణముని విశ్వాసం. పరశురాముడి చేత ఖండించబడిన రేణుకాదేవి తల మాహూర్ క్షేత్రంలో కొలువున్న ఏకావీరాదేవి శిరస్సులో కలిసిపోయిందని స్థలపురాణాలు చెబుతున్నాయి. అష్టాదశ శక్తిపీఠాల్లో ఒకటిగా ప్రసిద్ధి గాంచిన మాహూర్లోని ఏకావీరాదేవి. రేణుకాదేవి కంటే ముందుగా వెలసిన దేవత. దక్షిణ దేశంలో రేణుకా దేవి క్షేత్రాలు చాలా ఉన్నాయి. గురువిందగింజల మాలని మెడలో, చేతిలో విల్లు - అమ్ములని, చెవిలో నెమలి ఖించాన్ని ధరించిన శబరకాంతగా కొన్నిచోట్ల ఆమె పూజలందుకుంటోంది. పూర్వం అలంపురంలోని జోగులాంబా ఆలయంలో వామాచార పద్ధతిలో రేణుకాదేవి ఉపాసించడేదని ప్రస్తుతం అక్కడ కనిపించే రేణుకామాత దిగంబర చిత్రాలు మనకి తెలియజేస్తాయి. తమిళనాడులోని పడైవీడులో కూడా ప్రసిద్ధ రేణుకాదేవి ఆలయం ఉంది. ఈ ఆలయంలో గణపతిముని కొంతకాలం తపస్సు చేసారట. కాశీలో నివసించిన స్వామి విశుద్ధానంద కూడా చిన్నమస్తా సాధన చేసి సిద్ధి పొందారు. ఆయన కంటి చూపుతో ఒక మహావృక్షాన్ని దగ్ధం చెయ్యగలిగిన శక్తిని సంపాదించారట. కాశీలోని గంగాతీరంలో ఆయన సాధన చేసిన ఆశ్రమం ఇప్పటికీ ఉంది. అక్కడ వారు కూర్చుని సాధన చేసిన నవముండాసనం భక్తుల పూజలందుకుంటోంది.

శ్రీ చిన్నమస్తా తత్వం :

శ్రీ చిన్నమస్తా దేవి తత్వానత్ని గురించి, ఆమె అనుగ్రహం లభించే విధానం గురించి గణపతి ముని ఇలా వివరిస్తారు.

దృష్టౌ దృష్టౌ ద్రష్టు శక్తిం లోచనమండల మధ్యే భాంతం ।

అవిముంచన్యః పశ్యతి ధీరో యత్కించిద్వా తమవత్త్వైంద్రీ ॥

(ప్రచండ చండీ త్రిశతి)

సాధకుడు తాను చూసే ప్రతి చూపులో తాను దేన్నైతే చూస్తున్నాడో దాన్ని వదిలి (దాన్ని చూడకుండా) చూసే శక్తి మూల ప్రదేశాన్ని అంటే తన భూమధ్యంలో (కనుబొమల మధ్య) చూడగలుగుతాడో, అటువంటి సాధన చేయగలిగిన సాధకుడే వజ్రవైరోచనీదేవి అనుగ్రహాన్ని పొందగలుగుతాడు.

తటిజ్ఞరీ కామపి సంప్రశ్యన్ ఆకాశనతః పర్వతానౌ పతంతం ।

మానేన తిష్ఠేద్యమినాం వరిష్ఠో యద్యేతదంబా స్మరణం ప్రశస్తం ॥

(ప్రచండ చండీ త్రిశతి)

ఒకవేళ పైన తెలిపిన విధంగా భూమధ్యంలో సాధన చేయలేకపోతే అంతరిక్షం నుంచి పర్వతం మీదకి మెరుపు ఏ విధంగా పడుతుందో ఆ దృశ్యాన్ని మనసులో భావిస్తూ ఆ విధంగా, మనలోకి అతి సూక్ష్మంగా ప్రవహించే విద్యుత్ శక్తిపై దృష్టి నిలిపి ధ్యానం చెయ్యగలగాలి. ఇలా చేసినప్పుడే వజ్రవైరోచని అయిన ఛిన్నమస్తా తత్వాన్ని సాధకుడు తెలుసుకోగలుగుతాడు. ఈ విధంగా ఛిన్నమస్తా అనుగ్రహం లభిస్తుందని చెప్పిన గణపతి ముని.

తవచ్ఛిన్నం శీర్షం విదురఖిల ధాత్ర్యాగమవిదో

మనుష్యాణాం మస్తే బహుళ తపసా యద్విదళితే

సుషుమ్నాయాం నాద్యాం తనుకరణ సంపర్క రహితా

బహిశ్శక్త్యా యుక్తా విగత చిరనిద్రా విలసతి

(ఉమాసహస్రం 3వ స్తబకం)

సాధకుడు చేసే తీవ్రమైన తపస్సు వల్ల అతడి శిరస్సు చిట్లుతుంది. అతడి శరీరంలోని సుషుమ్నా నాడి నుంచి ప్రవహించే విద్యుత్ శక్తి ఆకాశంలోని అనంత దివ్యశక్తితో కలిసి వస్తూపోతూ ఉంటుంది. ఇలా సుషుమ్నా ద్వారా ప్రవహించే విద్యుచ్ఛక్తినే తంత్రవేత్తలు ఛిన్నమస్తా (వజ్రవైరోచనీ) అని పిలుస్తారు.

ఈ శక్తే నిద్ర నుంచి మేల్కొన్న కుండలినీ శక్తి అని, చిన్నమస్తాను కుండలినీ శక్తిగా అభివర్ణిస్తారు.

రశ్మిభిస్తవ తనూలతాకృతా రశ్మిభిస్తవ కృతాశ్చ కుంతలా ।

రశ్మిభిస్తవ కృతే చ లోచనే రశ్మిభిస్తవ కృతం జ్వలన్ముఖం ॥

చిన్నమస్తాదేవి శరీరంలోని శిరోజాలు, కళ్ళు, ముఖం అన్నీ ప్రకాశంగా దివ్యకాంతితో వెలిగిపోతూ శ్రీ గణపతి మునికి కనిపించాయట. ఇలా గణపతిముని తెలియజేసిన చిన్నమస్తా తత్వాన్ని కొమరవోలు సుబ్బారావుగారు తమ దశమహావిద్యల గ్రంథంలో సవివరంగా తెలియజేస్తారు.

ఎంతటి అసాధ్యమైన పనులనైనా చిన్నమస్తాదేవి సాధిస్తుందని ప్రతీతి. చిన్నగ్రీవా, చిన్నమస్తా, చిన్నముండధరాక్షతా, క్షోదక్షామకరీ, స్వక్షా, క్షోణీశాచ్ఛాదన, క్షమా, వైరోచనీ, వరారోహా, బలిదాన ప్రహర్షితా, బలిపూజితా పాదాబ్జా, వామదేవ ప్రయోజితా అనే 12 నామాలు చిన్నమస్తాదేవికి ఎంతో ప్రీతి పాత్రమైనవని, ప్రతిరోజూ ఉదయాన్నే ఈ నామాల్ని జపిస్తే ఆ సాధకుడికి శత్రుభయం ఉండదని, చిన్నమస్తా హృదయ స్తోత్రం తెలియజేస్తుంది.

ఈ చిన్నమస్తాదేవి తనను ఉపాసించే సాధకులకి దీర్ఘాయువుని, వజ్రంలాంటి శరీరాన్ని, ఆరోగ్యాన్ని, తేజస్సును, శత్రు నాశనాన్ని కలిగించి సిద్ధశక్తుల్ని ప్రసాదిస్తుంది.

శ్రీ ధూమావతీ మహావిద్య

7. శ్రీ ధామావతీ మహావిద్య చరిత్ర

ధామవర్ణంతో దర్శనమిచ్చే శ్రీ ధామావతీ దేవి దశమహావిద్యలలో ఏడవ మహావిద్య. జ్యేష్ఠమాసం శుక్లపక్ష అష్టమీతిథి ఈ దేవికి ప్రీతిపాత్రమైనది. ఈ దేవతకి ఉచ్చాటనదేవత అనిపేరు. తన ఉపాసకుల కష్టాల్ని, దరిద్రాల్ని ఉచ్చాటనచేసి అపారమైన ఐశ్వర్యాన్ని ప్రసాదిస్తుంది. ఈ ధామావతీదేవి ఆరాధనవల్ల సాధకుడికి వివిధ రోగాలనుంచి, శోకాలనుంచి విముక్తి కలుగుతుంది.

వివర్ణా చంచలా దుష్టా దీర్ఘాచమలినాంబరా
విముక్త కుంతలా రూక్షా విధవా విరళద్విజా
కాకధ్వజరథారూఢా విలంబిత పయోధరా
శూర్పహస్తాతి రూక్షాక్షా ధూతహస్త వరాన్వితా ॥

పాలిపోయిన ముఖంతో, మసిబారిన వస్త్రాలతో, వేలాడే స్తనాలతో, క్రూరమైన చూపులతో, విరబోసిన జుట్టుతో, వార్ధక్యం వల్ల కృశించిన శరీరంతో, అసహ్యమైన రూపంతో, కాకి ధ్వజంగా కలిగిన రథం మీద కూర్చుని, విధవరాలుగా, కళావిహీనమైన ముఖంతో, ఆకలితో అర్ధించేదానిలా కనిపిస్తూ, ఒక చేత్తో చాటని ధరించి, మరోచేత్తో వరాలిచ్చేదానిలా దర్శనమిచ్చే దేవి శ్రీ ధామావతి.

దశమహావిద్యలలో ఏడవ మహావిద్య ధామావతి. ఆ విద్యలలోని దేవతలందరికంటే విభిన్నంగా కనిపించే రూపం ఆమెది. ఈ విద్యలలో మహాకాళికి - మహాకాళుడు, త్రిపురభైరవికి - త్రిపురభైరవుడు, త్రిపురసుందరికి - మహాకామేశ్వరుడు భర్తలుగా వున్నారు కానీ, ఈ ధామావతి మాత్రం భర్త హీనురాలుగా విధవా రూపంతో కనిపిస్తుంది. ధామం అంటే పొగ. అంటే పొగవంటి వర్ణం కలిగింది ధామావతి. వేదాల్లో ఈ దేవతని అప్రకాశానికి గుర్తుగా, రాత్రిగా, చీకటికి ప్రతిరూపమైన తమస్సుగా, తమోదేవిగా వర్ణిస్తారు. అలాగే అలక్ష్మీ స్వరూపమైన జ్యేష్ఠా దేవిగా కూడా సంభావిస్తారు.

ధూమావతీ ఆవిర్భావం :

దక్షప్రజాపతి చేసిన యజ్ఞానికి పిలవకుండా వెళ్ళిన సతీదేవి అక్కడ తండ్రిచేత అవమానించబడింది. ఆ బాధలో అక్కడికక్కడే యోగాగ్నిని సృష్టించుకుని, తన శరీరాన్ని ఆహుతి చేసింది. సతీదేవి శరీరం యోగాగ్ని ప్రభావంతో బూడిదగా మారగా ఆ బూడిదనుండి ధూమావతి ఆవిర్భవించిందట.

దక్షప్రజాపతేర్యజ్ఞే సర్వ సంహార చంచలా

క్రుద్ధాం దేహం వినిక్షిప్య తతో ధూమో భవన్మహాన్

తస్మాద్ధూమావతీ జ్ఞాతా సర్వశత్రు వినాశినీ

(స్వతంత్ర తంత్రం - ప్రాణతోషిణీ)

అలా ఆవిర్భవించిన ధూమావతి అక్కడున్న వారినందరినీ తీవ్రమైన కోపంతో ఉచ్చాటన చేసి పారేయగా, ఆనాటి నుంచి ధూమావతికి ఉచ్చాటన చేసే మహాశక్తిగా పేరువచ్చిందని స్వతంత్ర గ్రంథం చెబుతుంది. ఇదే గ్రంథంలో మరొక కథనం కూడా ధూమావతీ ఆవిర్భావం గురించి తెలియజేస్తుంది.

ఒకానొక సమయంలో శివపార్వతులిద్దరూ కైలాసంలో ప్రశాంతంగా కూర్చుని ఉన్నారు. ఆ సమయంలో పార్వతీదేవికి విపరీతమైన ఆకలివేసి శివుణ్ణి ఏదైనా తినటానికి కావాలని అడిగింది. ధ్యానంలో ఉన్న శివుడు ఆమె మాటల్ని వినిపించుకోలేదు. అది గమనించిన పార్వతి ఆకలి తీవ్రం కాగా భర్త వినిపించుకోపోయే సరికి కోపంతో ఒక్కసారిగా ఉగ్రచండిగా మారిపోయి శివుణ్ణి అమాంతం మింగేసింది. అంతే వెంటనే ఆమె శరీరం బూడిదరంగులోకి మారిపోయి. తెల్లగా పారిపోయింది. ఇలా భర్తను మింగేసిన పార్వతితో ఆమె శరీరంలోని శివుడు “ఓ పార్వతీ నన్ను మింగి విధవరాలుగా మిగిలి బూడిద రంగులోకి మారిన నీవు నేటి నుంచీ ధూమావతిగా దశమహావిద్యలలో ఒకదానిగా పూజించబడతావు” అని చెప్పాడు. అలా ధూమావతి ఆవిర్భవించిందని ఈ కథనం తెలియజేస్తుంది.

ఇలా మహాశక్తిగా ప్రసిద్ధి పొందిన ఈ ధూమావతీ ఏకాకినిగా, భర్తహీనురాలిగా, తనకుతానే స్వతంత్రురాలిగా, ప్రపంచాన్ని సైతం ఉచ్చాటన చేయగలిగిన సమర్థురాలిగా, లోకంలో ప్రసిద్ధిచెందింది.

ధూమావతీ ఉపాసన ఫలం :

మానవ జీవితంలో దుఃఖానికి కారణమైన దేవతలు 1. రుద్రుడు 2. యముడు 3. వరుణుడు 4. నిరృతి. రుద్రుడు అగ్రహిస్తే మనకి జ్వరం, పిచ్చితనం, తీవ్రమైన దాహం వంటి రోగాలు కలుగుతాయి. యముడికి కోసం తెప్పిస్తే మనకి మూర్ఛవ్యాధులు, అంగాలు కోల్పోవటం, పక్షవాతం, కీళ్ళవ్యాధులు వంటివి కలుగుతాయి. అలాగే కురుపులు, క్యాన్సర్ గడ్డలు, గర్భస్రావాలు. వరుణుడి కోపం వల్ల కలిగితే, దుఃఖం, కలహాలు, ఆకలి బాధలు లాంటి వ్యాధులు, మానసిక బాధలు. నిరృతి అగ్రహంతో మనపై దాడి చేస్తాయి. ఈ నలుగురిలో నిరృతి-ధూమావతీ అభిన్నమని పండితులు చెప్తారు. అందుకే ధూమావతీ దేవి అగ్రహిస్తే ఈ కష్టాలన్నీ వస్తాయి. ఆమె అనుగ్రహిస్తే ఈ కష్టాలన్నీ పారిపోతాయి. కనుక రోగాలు పోవటానికి దరిద్రం నాశనమైపోవటానికి, యుద్ధాలలో విజయం సాధించటానికి, శత్రువులు పారిపోవటానికి, భూతప్రేత పిశాచాలు వదిలిపెట్టి పోవటానికి, ఈ దేవతని ఉపాసించాలి. ముఖ్యంగా ఈమె ఉచ్చాటన దేవత. ఎటువంటి కష్టాలనైనా, బాధలనైనా, శత్రువులనైనా ఈ దేవి ఉచ్చాటన చేసేస్తుంది.

కావ్యకంఠ గణపతిముని వారు కూడా తమ దశమహావిద్యా సూత్రాలలో ఈ మహావిద్య గురించి చెప్తూ “విశ్వోచ్చాటన కామో ధూమావతీ ముపాసతా”. ఈ విశ్వంలో ఏ వస్తువునైనా, చివరికి విశ్వం మొత్తానైనా ఉచ్చాటన చేయాలంటే ధూమావతీ ఉపాసన చేయాలని అంటారు.

పిప్పలాద మహర్షి మొదటిసారి ఈ ధూమావతీ దేవిని దర్శించి ఆ మహావిద్య మంత్రానుష్ఠానాన్ని లోకానికి అందించాడు. దశమహా విద్యలలోని కాళీదేవి వృద్ధ రూపమే ధూమావతి అని, అందుకే ధూమావతిని వృద్ధ కాళి అని పిలుస్తారని కొందరు పండితులు అభిప్రాయ పడతారు. అలాగే కాలానికి - కాలాతీతానికి (కాలం లేకపోవటానికి) ప్రాణానికీ-ప్రాణాతీతానికీ, కనిపించేదానికి- కనిపించని దానికి, ధూమావతి ప్రతీక అని కూడా భావిస్తారు. ఈ ధూమావతీదేవి వరాహముఖంతో ధూమ్రవారాహిగా మరింత ఉగ్రమూర్తిగా కూడా వర్ణించబడింది. ఈ ఉగ్రమూర్తిని ఉపాసించే సాధకుడు -

నమస్తే ధూమ్రవారాహీ వైరి ప్రాణాపహారిణీ
గో కంఠ మివ శార్దూలో గజకంఠ యథాహరిః
బింబాధరీ రక్తకేశీ పశుమాంస భక్షయ
పశూన్ దదామితే శత్రూన్ వందే త్వాం ధూమ్రరూపిణీమ్ ॥

అమ్మా, ధూమ్రవారాహీ నీకు నమస్కారం ! ఆవు గొంతుని పులి
కొరికినట్లుగా, ఏనుగుని సింహం చీల్చి చంపినట్లుగా, నా శత్రువు ప్రాణాన్ని
హరించు. నా శత్రువునే నీకు బలిగా సమర్పిస్తున్నాను అని ప్రార్థిస్తాడు. తీవ్రమైన
శత్రుబాధ ఉన్నప్పుడు ఈ ధూమ్రవారాహీ మంత్రాన్ని...

మండలాత్ వైరి వర్గం చ భార్యా బంధు సమన్వితమ్ ।
కులక్షయం జపేన్నిత్యం పశుమిత్రాదిభిస్సహ ॥

ఒక మండలం (40) రోజులు జపించి, దశాంహోమం తామస ద్రవ్యాలతో
చేస్తే ఎవరి గురించైతే సంకల్పించి ఈ ప్రయోగం చేసారో ఆ శత్రువు భార్యా
పిల్లలతో, బంధువులతో సహా నాశనమై పోతాడు.

దశ మహావిద్యలలోని ధూమావతీ తీవ్ర దేవతగా ప్రసిద్ధి పొందింది.
ఘ్రేత్కారిణీ తంత్ర గ్రంథంలో ఈ దేవి మంత్రాన్ని సిద్ధి పొందిన సాధకుడు.
ఎవరినైనా ఒక స్థానంలో నుంచి వెళ్ళగొట్టాలంటే (ఉచ్చాటన) ధూమావతీ
ప్రయోగాన్ని వామాచార పద్ధతిలో చెయ్యాలని చెప్పబడింది. ఈమె తీవ్ర లక్షణాలు
కలిగిన దేవత అయినప్పటికీ, తన మంత్రాన్ని ఉపాసించే వారి కష్టాలను పోగొట్టే
వరదాయిని కూడా. కనుక నిర్భయంగా ఈ దేవతని ఉపాసించవచ్చు.

సాధారణంగా మనం ఏ దేవతనైనా పూజించినా, మంత్ర జపం, హోమం
చేసినా ఐశ్వర్యం, విద్య మొదలైనవి కావాలని కోరతాం. అయితే ధూమావతీ
మంత్ర సాధన చేసేవాళ్ళు కావాలని ఏదీ కోరకూడదు. వదిలించమని
సంకల్పించాలి. అంటే దారిద్ర్యాన్ని పోగొట్టమని, కర్మదోషాల్ని పోగొట్టమని,
శత్రువుల్ని పోగొట్టమని, రోగాల్ని పోగొట్టమని ఇలా మనకు వద్దనుకునే
విషయాల్ని మన నుంచి ఉచ్చాటన చేయమని ప్రార్థించాలి. అలానే సంకల్పించాలి.

శ్రీ బగళాముఖీ మహావిద్య

8. శ్రీబగళాముఖీమహావిద్యచరిత్ర

పీత (పసుపు) వర్ణంతో ప్రకాశించే శ్రీబగళాముఖీదేవి దశమహావిద్యలలో ఎనిమిదో మహావిద్య. స్తంభనదేవతగా ప్రసిద్ధి పొందిన ఈమహాదేవికి వైశాఖమాస శుక్లపక్ష అష్టమీతిథి ప్రీతిపాత్రమైనది. ఈ దేవతాఉపాసన వల్ల సాధకుడికి శత్రువుల వాక్కుని స్తంభింపచేసే శక్తి లభిస్తుంది.

ముఖ్యంగా కోర్టు వ్యవహారాల్లో, వాదప్రతివాద విషయాల్లో ఎదుటి పక్షం వారిమాటల్ని స్తంభింపచేసి వ్యవహార విజయాన్ని సాధకులకు ప్రసాదిస్తుంది.

వాదీ మూకతి రంకతి క్షితిపతిర్వైశ్వానరః శీతతి
క్రోధీశ్యామతి దుర్జనః సృజనతి క్షిప్రానుగః ఖంజతి
గర్వీఖర్వతి సర్వవిచ్చ జడతి త్వద్యంత్రణా యంత్రితః
శ్రీ నిత్యో బగళాముఖీ ప్రతిదినం కళ్యాణీ తుభ్యం నమః ॥

వాక్కుస్తంభింప చేసే నీ శక్తి వల్ల నీ సాధకుడికి వ్యతిరేకంగా వాదించేవాడు మూగవాడుగా, రాజు - బిచ్చగాడుగా, అగ్ని - చల్లగా, కోపం ప్రదర్శించేవాడు శాంతమూర్తిగా, దుర్మార్గుడు - సన్మార్గుడుగా, కదం తొక్కుతూ చిందులు వేసేవాడు కుంటివాడుగా, గర్వంతో తల ఎగరేసేవాడు - వినయశీలిగా, సర్వజ్ఞుడు అనుకునే వాడు - అజ్ఞానిగా మారుతున్నాడు. ఇట్టి మహత్తరమైన శక్తి కలిగిన బగళాముఖీ నీకు నిత్యం నమస్కారాలు చేస్తున్నాను.

బగళాముఖీ అంటే బగళ అనే ముఖం కలిగిన దేవత అని అర్థం. బకంలాతి ఇతి బకళా. ఇదే బగళా అయ్యిందని అంటే కొంగముఖం కలిగిన దేవత అని కొందరు పండితులు చెబుతారు. అయితే బగళాముఖీ మహావిద్య స్వరూపం కొంగముఖంతో ఉండదు. మరొక భావనలో బగళా అంటే త్రాడు, ముఖం అంటే నోరు, తాడుతో నోటిని కట్టేయటం అంటే వాక్కుని స్తంభింప చేయటం అని చెప్తూ ఈ విషయాన్నే సూచిస్తూ బగళాముఖీ దేవి, ప్రతివాది నాలుకను చేతితో తాగుతున్నట్టుగా కనిపిస్తుందని వర్ణిస్తారు.

జిహ్వగ్రమాదాయ కరేణ దేవీం వామేన శత్రూన్ పరిపీడయంతీం
గదాభిదానేన చ దక్షిణేన పీతాంబరాధ్యాం ద్విభూజాం నమామి ॥

పసుపు రంగు వస్త్రాల్ని ధరించి, ఒక చేత్తో వాదిస్తున్న అసురుడి నాలుకని లాగుతూ, మరో చేత్తో గదను తీసుకుని ఆ అసురుణ్ణి మోదుతూ ఈ దేవి రూపం కనిపిస్తుంది.

బగళాముఖీ ప్రాదుర్భావం :

స్వతంత్ర గ్రంథం బగళాముఖీ ఆవిర్భావం ఇలా జరిగిందని చెబుతుంది. కృతయుగంలో సృష్టి మొత్తాన్ని నాశనం చేసేంత వేగంతో ఒక భయంకరమైన కుంభవృష్టి కురిసిందట. ఆ సమయంలో ఈ చరాచర సృష్టి అంతా నాశనమై పోతుందని భావించి విష్ణుమూర్తి దాన్ని ఎలాగైనా ఆపాలని సౌరాష్ట్రంలోని హరిద్రాసరోవరం అనే ప్రాంతంలో పరమేశ్వరి గురించి తపస్సు చేయగా, ఆ తల్లి బకళ రూపంలో ఆయనకి దర్శనమిచ్చి తీవ్రమైన ఆ కుంభవృష్టిని స్తంభింపచేసిందట.

ఇలా బగళాముఖీ విష్ణుమూర్తి తపస్సు వల్ల ఆవిర్భవించింది కాబట్టి ఈమెకి వైష్ణవీ అనే పేరు కూడా వచ్చిందని, మంగళవారం నాడు చతుర్థశి తిథిలో అర్ధరాత్రి ఈ దేవి ఆవిర్భవించిందని ఈ గ్రంథం తెలుపుతుంది.

బ్రహ్మాస్త్రం బ్రహ్మవిద్యాచ బ్రహ్మమాతా సనాతనీ ।

బ్రహ్మేశీ బ్రహ్మ కైవల్యా బగళా బ్రహ్మచారిణీ ॥

ఈ బగళాముఖీదేవిని బ్రహ్మాస్త్రం అని కూడా వ్యవహరిస్తారు. బడబాముఖీ, జాతవేదముఖీ, ఉల్కాముఖీ, బృహద్భాను ముఖీ అని ఈ దేవిని 5 పేర్లతో కూడా సంభోదిస్తారు. ఈ దేవత వర్ణం పచ్చని పసిమి వర్ణం అందుకే ఈ మహావిద్యని -

పీతాంబరధరో భూత్వా పూర్వాశీభిముఖ స్థితః ।

లక్ష్మమేకం జపేన్మంత్రం హరిద్రా గ్రంథి మాలయా ॥

పసుపచ్చని వస్త్రాలు ధరించి తూర్పుదిక్కుగా కూర్చుని పసుపు కొమ్ములతో చేసిన మాలతో జపాన్ని చేయాలి. ఈ మహావిద్య బీజాక్షరం హ్లీం (లేక) హ్లీం. ఈ బీజంతో కూడిన బగళాముఖీ మంత్రాన్ని ఉపాసించాలి.

పీతద్రవైః సమలిఖ్య పీతపుష్పైః సమర్చయేత్ ।

పూర్వాశాభిముఖో భూత్వా స్తంభనంకృత్ సర్వవాదినః ॥

పసుపురంగు ద్రవ్యాలతో, పసుపు రంగు పూలతో బగళాముఖిని పూజించి హోమాన్ని నిర్వర్తిస్తే, ఆ సాధకుడు తనతో వాదించే వారు ఎవరైనా, ఎలాంటి వారైనా వాళ్ళని స్తంభింప చేయగలుగుతాడు.

ఈ బగళాదేవిని స్తంభన శక్తికి అధిష్టాత్రిగా, తంత్ర గ్రంథాలు చెబుతున్నాయి. ఈ దేవి స్తంభన శక్తి వల్లనే ఆదిత్య మండలం, స్వర్గ లోకం వంటివి స్తంభించబడి ఉన్నాయట. మొదటి సారిగా ఈ బగళా మహావిద్యని బ్రహ్మదేవుడు ఉపాసించి. ఆయన ఆ విద్యని సనకాది మహర్షులకు ఉపదేశించగా, వారు నారద మహర్షికి చెప్పారు. నారదుడి ద్వారా ఈ మహావిద్యను సాంఖ్యాయన మహర్షి గ్రహించి, తన సాధనా శక్తితో ఈ బగళా దేవిని గురించి 36 పటాలతో కూడుకున్న బగళాతంత్రం అనే బృహద్గ్రంథాన్ని రచించాడు. ఇలా బ్రహ్మదేవుడు మొదటిసారి బగళాముఖీ దేవిని ఉపాసించిన వాడుగా ప్రసిద్ధి పొందగా, ద్వితీయుడుగా విష్ణుభగవానుడు. తృతీయుడుగా, పరశురాముడు, ఆ ఖ్యాతిని పొందారు. అనంతర కాలంలో పరశురాముడి నుండి ద్రోణాచార్యుడు ఈ మహావిద్యను గ్రహించాడు.

మన శరీరంలో నోటిలో ఉండే కొండ నాలుకని ఇంద్రయోని అంటారు. ఆ కొండనాలుక బగళాముఖీ దేవి నివాస స్థానం. ఈ ప్రదేశం-కళ్ళు, చెవులు, ముక్కులని కలిపే సంగమ ప్రాంతం. ఇక్కడే ఈ మహావిద్య కొలువుదీరి ఉంటుంది. దశమహావిద్యలలో తారాదేవికి బగళాముఖీకి సామ్యం ఉంది. ఇద్దరూ వాక్కుకి సంబంధించిన దేవతలే. అయితే తారాదేవి అఖండమైన వాక్సిద్ధిని, వాక్ప్రవాహాన్ని కలిగిస్తే, బగళాముఖీ వాక్స్థంభన చేస్తుంది. ఈ దేవి

సాధనలో అహంకారం కూడదు. సాధకుడు సేవాభావంతో వినమ్రంగా ఈమె మంత్రాన్ని ఉపాసించాలి. ఏమాత్రం నేను చేస్తున్నాను అని అహంకరించినా ఈ విద్య సాధకుడి నాలుకను పీకేస్తుంది.

దశమహా విద్యలలోని చిన్నమస్తా దేవి లాగానే ఈ బగళాముఖీకి కూడా వజ్ర లక్షణాలు, విద్యుచ్ఛక్తిలా వెలిగే లక్షణాలు ఉన్నాయి. జగన్మాత సృష్టించే మాయావరణాన్ని చిన్నమస్తా దేవి ధ్వంసం చేస్తే, అసలు ఆ మాయ అనేదే ఏర్పడకుండా తగిన పరిస్థితిని బగళాముఖీ కల్పిస్తుంది.

సౌవర్ణాసన సంస్థితాం త్రినయనాం పీంతాంశు కోల్లాసినీమ్
హేమాభాంగరుచిం శశాంక ముకుటాం సచ్చాపంకప్రగ్యుతాం
హస్తై ర్ముద్గర పాశ వజ్రరసనాః సంబిభ్రతీం భూషణైః
వ్యాప్తాంగీం బగళాముఖీం త్రిజగతాం సంస్తంభినీం చింతయేత్ ||

బంగారు సింహాసనం మీద కూర్చుని పచ్చని వస్త్రాలు ధరించి మూడు నేత్రాలతో ప్రకాశిస్తూ జగత్తుని స్తంభింపచేస్తే శక్తిగా బగళాముఖీని రుద్రయామళ తంత్రం వర్ణిస్తుంది. ఈ మహావిద్యకి రాత్రి, వీరరాత్రికాగా శివుడుగా ఏకవక్త్ర మహారుద్రుడు, భైరవుడుగా త్ర్యంబకుడు, బడాలిక యక్షిణిగా ఉంటారు. వైశాఖ శుక్ల అష్టమీ తిథి ఈ దేవికి అత్యంత ప్రీతిపాత్రమైనదని చెప్తారు.

భారతదేశ ఈశాన్యప్రాంతం అస్సాంలోని కామాఖ్యలో బగళాముఖీ దేవాలయం ఉంది. శ్రీ కామాఖ్యా కాళీ ఆలయానికి కొంత దూరంలో ఉండే ఈ ఆలయంలో ప్రతినిత్యం వామాచార పద్ధతిలో మద్య, మత్స్య మాంసాలను సమర్పిస్తూ బగళాముఖీ జప హోమాలు చేస్తుంటారు. శ్రీ కామాఖ్యా ఆలయం తరువాత అత్యధికంగా జనాకర్షణ కలిగిన దేవాలయం ఇదే.

దశమహా విద్యలకు సూత్రాలు రచించిన మంత్రద్రష్ట శ్రీ కావ్య కంఠ గణపతి ముని తన ఉమాసహస్రంలో ఆసన బంధాదచలో భూత్వా రుద్ధప్రాణో బగాలాం భజతే సాధకుడు స్థిరమైన ఆసనంలో కూర్చుని మనస్సు చంచలం కాకుండా, కుంభక ప్రాణాయామాన్ని ఆచరిస్తూ, శ్రీ బగళాదేవీ మంత్రాన్ని గానీ,

ఆ దేవీ బీజాన్ని (ప్రీతి) కానీ ఉపాసించాలని చెబుతారు. ఈ దేవి ఉపాసన వల్ల, మంత్ర సిద్ధి పొందితే ఆ సాధకుడికి పంచభూతాల్ని అదుపులో ఉంచే శక్తి లభిస్తుంది. నిప్పులో ఉండగలడు, నీళ్ళలో ఉండగలడు. శ్రీ అవధూత గణపతి సచ్చిదానంద స్వామివారు కూడా గతంలో ఈ విద్యల్ని ప్రదర్శించారు. బహుశా వారు శ్రీ బగళాముఖీ మంత్ర సాధనతో అగ్నిస్తంభన, జలస్తంభనా శక్తి సంపాదించి ఉండవచ్చు. ఇలా ప్రకృతిలోని పంచభూతాలని కొంతకాలం స్తంభింప చేసే శక్తి ఈ దేవి ఉపాసన వల్ల సాధకుడికి లభిస్తుంది.

‘అంతః శత్రు స్తంభన కామోవా బగళాముఖీ ముపాసీతా ॥’

ఈ బగళాముఖీ విద్యని సాధకుడు తనకి బైట ఉన్న శత్రువుల్ని మాత్రమే స్తంభింప చేసేందుకు వినియోగించకుండా తన లోపల ఉన్న కామ క్రోధాది అరిష్టస్వర్గాలనే అంతః శత్రువుల్ని కూడా స్తంభింప చేసేందుకు ఉపయోగించాలని గణపతి ముని అంటారు. ఈ కలియుగంలో కూడా అత్యంత వేగంగా అనుగ్రహాన్ని ప్రసాదించే దేవత బగళాముఖీ. కనుక అంత శృత్రువుల్ని స్తంభింపచేయాలన్నా, బహిరంగ శత్రువుల్ని స్తంభింపచేయాలన్నా, న్యాయస్థానాల్లో తమ మాట నెగ్గాలన్నా, పంచ భూతాలపై ఆధిపత్యం సంపాదించాలన్నా సాధకులు శ్రీ బగళాముఖీ మహావిద్యను ఉపాసించాలి.

శ్రీ మాతంగీ మహావిద్య

౧. శ్రీ మాతంగీ మహావిద్య చరిత్ర

మరకతశ్యామ వర్ణంతో ప్రకాశించే శ్రీ మాతంగీదేవి దశమహావిద్యలలో తొమ్మిదవ మహావిద్య. వశీకరణదేవతగా ప్రశస్తి పొందిన మాతంగీదేవికి వైశాఖమాసం శుక్లపక్ష తృతీయాతిథి ప్రీతిపాత్రమైనది. రాజమాతంగీ, లఘుశ్యామలా, ఉచ్చిష్టచండాలి, అనే పేర్లతో కూడా ఈదేవిని వ్యవహరిస్తారు. ఈదివ్య స్వరూపిణి ఉసాసనవల్ల వాక్సిద్ధి, సకల రాజ స్త్రీ పురుష వశీకరణాశక్తి, ఐశ్వర్యప్రాప్తి సాధకుడికి లభిస్తాయి.

ధ్యాయేత్ సద్రత్న పీఠే శుకకలపరితమ శృణ్వంతీం శ్యామలాంగీం
 న్యస్తైకాంఘ్రింసరోజే శశిశకలధరాం వల్లకీం వాదయంతీం
 కహ్లోరాబద్ధమాలాం నియమిత విలసచ్ఛాళికాం రక్తవస్త్రాం
 మాతంగీం శంఖపాత్రాం మధుర మధుమదాం చిత్రకోద్భాసిభాలామ్ ॥

చక్కని ఆసనం మీద కూర్చుని, చిలుక పక్కనుండగా వీణని మీటుతూ కలువపూల మాలను, ఎర్రని వస్త్రాలను ధరించి, శ్యామల (లేతనలుపు ఛాయ కలిగిన ఆకుపచ్చని గడ్డిరంగు)వర్ణంతో ప్రకాశించే శ్రీ మాతంగీదేవిని ధ్యానిస్తున్నాను.

దశమహావిద్యలలో తొమ్మిదో మహావిద్య శ్రీ మాతంగి. మాతంగీదేవి వశీకరణ విద్యగా ప్రసిద్ధి చెందిన దేవత. ఈ దేవికే లఘుశ్యామల, ఉచ్చిష్ట ఛాండాలీ, రాజమాతంగీ అనే పేర్లు కూడా ఉన్నాయి. ఈ పేర్లతో విభిన్న మంత్రాలు కూడా మంత్ర శాస్త్రాల్లో చెప్పబడ్డాయి.

మతంగ మహర్షి కూతురుగా ఈ మాతంగీ దేవి ఆవిర్భవించిందని, ఈమే శ్రీ లలితా త్రిపురసుందరీ దేవి మంత్రిణిగా, మణిద్వీపంలో శ్యామలా రూపంతో కొలువుంటుందని బ్రహ్మాండపురాణం చెబుతుంది. మాతంగి అనే పదానికి ఆడఏనుగు అనే అర్థం కూడా వుంది. ఏనుగు గణపతి రూపానికి సంకేతం. గణపతి అంటే విజ్ఞానానికి, విద్యకి ప్రతీక. మాతంగీ దేవి కూడా విద్యకి, విజ్ఞానానికి ప్రతీక. కనుక మాతంగీ అంటే విద్యా ప్రదాయిని అని కొందరు పండితులు చెప్తారు.

మాతంగీ ఆవిర్భావం :

మతంగ మహర్షికి కూతురుగా మాతంగీ దేవి ఆవిర్భవించిన కథనాన్ని అగస్త్య మహర్షికి హయగ్రీవుడు ఇలా చెప్తాడు....

మతంగో నామ తపసామేకరాశి స్తపోధనః

మహాప్రభావ సంపన్నో జగత్సర్జన లంపటః

తపశ్శక్త్యా తీవ్రయా చ సర్వత్రాజ్ఞా ప్రవర్తకః

ఘోరైస్తపోభిరత్యర్థం పూజయామాస ధీరధీః ॥ (బ్రహ్మాండపురాణం)

“ఓ అగస్త్యా మతంగుడనే తపోధనుడు మూర్తిభవించిన తపస్సులా ఉండేవాడు. ఆయన తన తపశ్శక్తితో లోకాల్ని సృష్టించగలిగిన శక్తిమంతుడు. అంత గొప్ప తప్పశ్శాలి. కుమారుడు మాతంగుడు. ఆయన చాలాకాలం రాజరాజేశ్వరీ దేవి మంత్రిణి అయిన శ్యామలాదేవిని గురించి తీవ్రంగా తపస్సు చేసాడు.

మాతంగుడి తీవ్రతపస్సుకి సంతోషించిన శ్యామలా దేవి ఆయనకి ప్రత్యక్షమై వరం కోరుకోమంది. అప్పుడు మాతంగుడు దేవితో “అమ్మా, నీ దర్శనాన్ని మించిన వరం నాకేమిటుంటుంది. అయినా నీవు ఇస్తానన్నావు కనుక ఒక వరం అడుగుతాను. పూర్వం నేను నా స్నేహితుడైన హిమవంతుడితో మాట్లాడే సందర్భంలో, ఆయన నన్ను తక్కువ చేసినట్లుగా ప్రవర్తిస్తూ “నేను గౌరీ దేవికి తండ్రిని” నా కన్నా గొప్పవాడెవరు? అని గర్వంగా అన్నాడమ్మా. అప్పటి నుంచీ నాకు కూడా ఒక శక్తికి తండ్రినవ్వాలనే కోరిక ఉండిపోయింది. దయచేసి నువ్వు నాకు కూతురుగా జన్మించు. ఇదే నాక్కావలసిన వరం” అనగానే, శ్యామలాదేవి తథాస్తని పలికి, మాతంగ మహర్షి భార్య అయిన సిద్ధిమతికి కలలో కనిపించింది. కొన్నాళ్ళకు సిద్ధిమతి గర్భవతై ఆడపిల్లను కన్నది. ఆ పిల్ల మాతంగుడి కుమార్తె మాతంగిగా లోకంలో ప్రసిద్ధి చెందింది. ఈమెనే లఘుశ్యామలా అని కూడా అంటారు” అని హయగ్రీవుడు అగస్త్యుడికి మాతంగీదేవి ఆవిర్భావం గురించి చెప్తాడు.

మహాత్రిపురసుందరైన శ్రీలలితా దేవి మణి ద్వీపంలో ఉన్న బంగారు ప్రాకారం శ్రీ శ్యామలా దేవికి నివాస స్థానం. ఆ ప్రాకారంలోని కదంబవనం (కడిమిచెట్లు)లో శ్రీ లలితాదేవి మంత్రిణిగా విధులు నిర్వహించే శ్యామలాదేవి కొలువుంటుంది.

నివాస నగరీ సేయం శ్యామాయాః పరికీర్తితా ।

సేవార్థ నగరీత్వన్యా మహాపద్మాటవీ స్థలే ॥

కదంబవనంలోని శ్యామలాదేవి నివాసం ఉండే భవనం ఉనప్పటికీ, లలితాదేవికి సేవచేస్తూ ఆమెకి దగ్గరగా ఉండటానికి చింతామణి గృహానికి దగ్గర్లో ఉన్న మహాపద్మాటవీ ప్రాంతంలో, ఆమెకి మరో నివాసం కూడా ఉందని బ్రహ్మాండపురాణం చెబుతుంది. ఇలా లలితాదేవి మంత్రిణిగా ఉన్న శ్యామలాదేవి, మాతంగ మహర్షి కూతురు మాతంగిగా లఘుశ్యామలగా, ఉచ్చిష్ట ఛాండాలిగా లోకంలో ప్రసిద్ధి చెందిందని, ఈ కథనం ద్వారా మనకి తెలుస్తోంది. ఇక్కడ ఉచ్చిష్ట అంటే సామాన్యార్థంలో ఎంగిలి అని వస్తుందిగానీ, విశేషంగా చెప్పాలంటే ఉత్+శిష్ట=అంటే మిగిలి ఉన్న వాటన్నిటి కన్నా పైన ఉన్నతంగా ఉండేది అని పండితులు చెప్తారు.

మహాభారత కథనం ప్రకారం ఒక బ్రాహ్మణ స్త్రీకి, మంగలి యువకుడికి పుట్టినవాడు మాతంగుడని, ఇలా వర్ణ సాంకర్యంతో పుట్టిన మాతంగుడు జాతిపరంగా చండాలుడైనాడని, జన్మ సంస్కారం వల్ల ఎంతో తపస్సు చేసి ఇంద్రుడి వరంతో చండదేవుడు అనే పేరు పొందాడని, శ్యామలాదేవి ఇతని భార్య గర్భాన జన్మించిందని, ఇలా చండాలుడుకి జన్మించినందున చాండాలిగా, మాతంగుడి కుమార్తె గనుక మాతంగిగా, లోకంలో ఈ దేవి ప్రసిద్ధి పొందిందని తెలుస్తోంది.

దశమహా విద్యలలోని బగళాముఖి వాక్కుని స్తంభింపచేస్తే, ఈ దేవి సాధకుడికి వాక్ప్రవాహాన్ని కలిగిస్తుంది. తన ఉపాసకుడికి సంగీత, సాహిత్యాలలో అభినవేశం కలిగించి ఒక సంగీత కళాకారుడుగా, కవిగా, పండితుడుగా లోకంలో

ప్రసిద్ధి పొందేలా చేస్తుంది. కాళీ భక్తుడుగా విఖ్యాతి పొందిన కాళిదాస మహాకవి కాళీదేవితో పాటు మాతంగీ దేవి అనుగ్రహాన్ని కూడా పొంది, దివ్య పారవశ్యంతో ఆ దేవిని-

మాణిక్యవీణా ముపలాలయంతీం
మదాలసాం మంజులవాగ్విలాసాం
మహేంద్ర నీలద్యుతి కోమలాంగీం
మాతంగ కన్యాం మనసాస్మరామి ॥
మాతా మరకత శ్యామా మాతంగీ మధుశాలినీ ।
కుర్యాత్ కటాక్షం కళ్యాణీ కదంబ వనవాసినీ ॥
జయమాతంగ తనయే జయనీలోత్పలద్యుతే ।
జయ సంగీత రసిరే జయలీలా శుకప్రియే ॥

అంటూ మహావైభవంగా వర్ణిస్తారు. అయినా తృప్తి తీరక తనకు ఇష్ట దైవమైన ఆ మాతంగిని మరొకసారి అశ్వధాటీ వృత్తంలో....

చేటీ భవన్నిఖిల ఖేటీ కదంబవనవాటీషు నాకి పటలీ
కోటీర చారుతర కోటీ మణీ కిరణ కోటీ కరంబిత పదా
పాటీర గంధి కుచశాటీ కవిత్వ పరిపాటీ నగాధిప సుతా
ఘోటీఖురాదధిక ధాటీ ముదారముఖవీటీ రసేన తనుతాం ॥

కడిమిచెట్ల వనంలో, దేవకాంతలైన తన చెలికత్తెలతో విహరిస్తూ, కిరిటాలు ధరించిన దేవతల తలలు తన పాదాల మీద పడుతుంటే, ఆ కిరీటాలలోని మణుల వెలుగుతో తన దివ్యపాదాలు ప్రకాశిస్తుండగా, దివ్య వస్త్రాభరణ భూషిత అయిన పర్వతరాజు కుమార్తె, తన తాంబూల రసాన్ని అందించి, కదంతోక్కే గుర్రంలాంటి కవిత్వాన్ని తనకు ప్రసాదించమని మాతంగీ దేవిని ప్రార్థిస్తాడు.

శివుడికి కూడా మతంగుడనే పేరుంది. నారద పాంచరాత్రం అనే గ్రంథం శివుడిని చండాలుడుగా, శివపత్నిని చండాలినిగా వర్ణిస్తుంది. ఈ మహావిద్యను ఉపాసించే సాధకుడు సంగీత, సాహిత్య పారంగతుడవుతాడు. మాతంగీ దేవి

మరో రూపమైన ఈ ఉచ్చిష్ట చాండాలీ దేవి దక్షిణామ్నాయ పశ్చిమామ్నాయాలకు దేవతగా కొలువబడుతుంది. అంతేకాదు, ఈమే రాజమాతంగీ, సుముఖి, విశ్వమాతంగి, కర్ణమాతంగీ అనే పేర్లతో కూడా ఉపాసించబడుతుంది.

రాజమాతంగీ : బ్రహ్మయామక తంత్రం రాజమాతంగీ రూపాన్ని ఆవిర్భావాన్ని ఇలా వర్ణిస్తుంది.

అధమాతంగీనీం వక్ష్యే క్రూరభూత భయంకరీం ।

పురాకదంబవిపినే నానావృక్ష సమాకులే ॥

వశ్యార్థం సర్వభూతానాం మతంగో నామతో మునిః ।

శతవర్ష సహస్రాణి తపో తతప్యత సంతతమ్ ॥

పూర్వం మతంగమహర్షి కదంబవనంలో తీవ్ర తపస్సు చేయగా, అతడి తపస్సుకి మెచ్చి, ప్రత్యక్షమైన త్రిపురసుందరీ దేవి కళ్ళ వెలుగు నుంచి ఒక మహాశక్తి శ్యామల వర్ణంతో ఆవిర్భవించింది. ఆ శక్తి రాజమాతంగీ దేవి అనే పేరుతో ప్రఖ్యాతి చెందింది. ఈ దేవి ఎలా ఉంటుందంటే...

శ్యామాంగీం శశిశేఖరాం త్రినయనాం రత్న సింహాసనస్థితాం ।

వేదైర్భాహు దండైరసి ఖేటక పాశాంకుశ ధరామ్ ॥

నాలుగు చేతుల్లో దండం, కృపాణం (కత్తి) పాశం, అంకుశం అనే ఆయుధాల్ని ధరించి రత్న సింహాసనం మీద కూర్చుని చంద్రరేఖ వెలుగుతుండగా మూడు కళ్ళతో శ్యామల వర్ణంతో ప్రకాశిస్తూ ఉంటుంది. ఇటువంటి మహావిద్యని ఉపాసిస్తే కలిగే ఫలితం గురించి...

అధవక్ష్యా మహాదేవీం మాతంగీం సర్వసిద్ధిదామ్ ।

అస్యాః సేవన మాత్రేణ వాక్సిద్ధిం లభతే ధృవమ్ ॥

మహావిద్య అయిన ఈ మాతంగీ దేవిని ఉపాసిస్తే వాక్సిద్ధి తప్పకుండా సాధకుడికి లభించి తీరుతుందని పురశ్చర్యార్ణవం చెబుతుంది.

దశమహా విద్యలలో తారాదేవి పశ్యంతీ వాక్కుకి, త్రిపురభైరవి పరావాక్కుకి అధిదేవతలైతే మాతంగీదేవి వైఖరీ వాక్కుకి అధిదేవతగా చెప్పబడింది. పరోక్షంగా శ్రీ సరస్వతీ స్వరూపమే మాతంగీ. అందుకే సరస్వతి లాగానే ఈమె కూడా వీణావాదన ప్రియగా కనిపిస్తుంది. ఈమె మంత్రంలో కూడా సరస్వతీ దేవి వాగ్భీజం ప్రధానంగా ఉంటుంది.

మాతంగీ ఉపాసన పద్ధతి :

శ్రీ మాతంగీ మంత్రాలలో కొన్ని భేదాలున్నాయి. వాటిలో ప్రధానమైనది సకల స్త్రీ, పురుష వశీకరణాత్మకమైన రాజమాతంగీ కాగా, సంగీత మాతంగి, సాహిత్య మాతంగి వంటి భేదమూర్తులు కూడా కనిపిస్తాయి. అలాగే ఉచ్చిష్ట మాతంగీ మంత్రం, మాతంగీ విద్యలలో కవిత్వ సిద్ధి ప్రదాయనిగా ప్రసిద్ధి గాంచింది. ఈ మంత్రాన్ని ఉచ్చిష్ట ముఖంతో ఉపాసించాలి. అంటే నోటిలో దేవికి ప్రీతిపాత్రమైన, తాంబూలాన్ని నములుతూ ఈ మంత్రజపం తాంబూలం నిశ్యదన్ జపేత్ రాత్రిపూట చేయాలి. అలాగే ప్రతిరోజూ ఈ దేవత ఉపాసన చేసే సాధకుడు తను భోజనం చేసేడప్పుడు కంచంలో చివరిముద్దను మంత్రం చెప్పి ఉచ్చిష్ట మాతంగికి బలిగా సమర్పించాలి. ఉచ్చిష్టాన్నేన బలిం దద్యాత్ పశ్యన్నేవ వశం కరోతి అలా నిత్యం బలిని సమర్పిస్తే మాతంగీ అనుగ్రహంతో జగద్వశీకరణ శక్తి లభిస్తుంది. కవిత్వ ప్రదాయనిగా, వశీకరణ శక్తి నిచ్చేదిగా మాతంగీ దేవి ప్రసిద్ధి పొందింది.

ఈ దేవిని వామాచార మార్గంలో దక్షిణాచార మార్గంలో కూడా ఉపాసించవచ్చు. సాధకుడు దేవతావర్ణమైన చిలక పచ్చరంగు వస్త్రాలను గానీ, ఎర్రని వస్త్రాలను గానీ ధరించాలి. చిలకపచ్చ లేక ఎర్రని పూసల మాలను జపానికి ఉపయోగించాలి. అలాగే ఆసనం కూడా ఇదే రంగుల్లో ఉండాలి. ఇలా ఉచ్చిష్ట మాతంగీ దేవిని గానీ, ఆ దేవి ఇతర రూపాలైన శ్రీ రాజ మాతంగీ, లఘుశ్యామలా, సుముఖీ దేవి మంత్రాలని గానీ నియమపూరితంగా భక్తిశ్రద్ధలతో ఆచరిస్తే విద్య, ఐశ్వర్యం, గొప్ప వశీకరణ శక్తి సాధకుడికి లభిస్తాయి.

శ్రీ కమలాత్మికా మహావిద్య

10. శ్రీ కమలాత్మికా మహావిద్య చరిత్ర

పద్మాసనాసీనయై స్వర్ణకాంతులతో ప్రకాశించే శ్రీ కమలాత్మికాదేవి దశమహావిద్యలలో పదవమహావిద్యగా ప్రశస్తిపొందింది. సకలైశ్వర్య ప్రదాయిని అయిన ఈదేవికి మార్గశిర అమావాస్యతిథి ప్రీతిపాత్రమైనది. కమలాత్మిక అంటే లక్ష్మీస్వరూపిణి అని అర్థం. శాంత స్వరూపిణి అయిన ఈమహావిద్యని ఉపాసిస్తే సకలవిధ సంపదల్ని, పుత్ర పౌత్రాభివృద్ధిని, సుఖసంతోషాల్ని సాధకుడికి శ్రీకమలాత్మికాదేవి ప్రసాదిస్తుంది.

కాంత్యాకాంచన సన్నిభాం హిమగిరి ప్రఖ్యైశ్చతుర్భిఃగజైః
హస్తోత్క్లిప్త హిరణ్మయామృత ఘటైరాసిన్చ్యమానాం శ్రియం
బిభ్రాణాం వరమజ్జయుగ్మమభయం హస్తైః కిరీటోజ్వలామ్
క్షౌమాబద్ధ నితంబ బింబకలితాం వందేఽరవింద స్థితామ్ ॥

మంచు పర్వతంలాగా తెల్లగా ఉండే నాలుగు ఏనుగులు నాలుగు వైపుల నుంచి బంగారు కుండలతో అమృతాభిషేకం చేస్తుండగా, వరద, అభయ, ముద్రలని రెండు చేతులతో, రెండు కమలాలని మరోరెండు చేతులతో ప్రదర్శిస్తూ, తెల్లని చీర ధరించి, పద్మాసనం మీద ఆసీనురాలై, కిరీట కాంతులతో ప్రకాశిస్తున్న కమలాత్మికా దేవికి నమస్కారము.

దశమహా విద్యలలో పదవ విద్య శ్రీ కమలాత్మికా. ఈమె పరమశాంత రూపిణి, ఐశ్వర్య ప్రదాయిని. భార్గవ ఋషి చేత దర్శించబడింది కాబట్టి ఈ దేవిని భార్గవీ అని కూడా అంటారు. వారాహీ తంత్రం ప్రకారం పూర్వం బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుల చేత ఆరాధించబడిన కారణంగా కమలాత్మికకి త్రిపురా అనే పేరు కూడా ఉందట. ఈ కమలాత్మికా మహావిద్యకి రాత్రి - మహారాత్రిగా, శివుడుగా - సదాశివుడు, భైరవుడుగా - నారాయణ ధనదుడు, యక్షుడుగా ధనదుడు, ఉంటారు.

ఈ దేవత బీజం శ్రీం. లలితా పంచదశీ మంత్రానికి ఈ శ్రీం బీజాన్ని చేర్చగా అది షోడశీ మహావిద్యా మంత్రంగా లోకంలో ప్రసిద్ధి పొందింది.

ఇలా లలితా త్రిపుర సుందరీ పంచదశాక్షరీ మంత్రానికి శ్రీం బీజాన్ని చేర్చి షోడశీగా ఉపాసిస్తున్న సాధకులు త్రిపురసుందరికీ, కమలాత్మికకి భేదమే లేదని భావిస్తారు. ఈ రెండు మహావిద్యలూ మౌలికంగా ఒక్కటే అయినప్పటికీ, అధిదేవతల భేదంవల్ల, రెండు మహావిద్యలుగా, రెండురూపాలతో ఆవిర్భవించాయని పండితులు చెప్తారు.

కమలాత్మికా ఆవిర్భావం :

శ్రీ విష్ణు భగవానుడి హృదయం అనే కమలంలో జన్మించింది కమలాత్మిక. అందుకే ఆమెని శ్రీవిష్ణు హృత్కమల వాసినీ అంటారు. స్వతంత్ర తంత్రమనే గ్రంథం కోలాసురుడనే రాక్షసుణ్ణి సంహరించటానికి మహాలక్ష్మి ఆవిర్భవించిందని చెబుతుంది.

శ్రీ భాగవత పురాణంలో అష్టమ స్కంధంలో కమలాత్మికా దేవి ఆవిర్భావం గురించి చెప్పబడింది. అమృతంకోసం వాసుకి కవ్వంగా దేవదాసవులు క్షీరసాగరాన్ని మధిస్తుండగా, ఆ క్షీర సముద్రం నుంచి లక్ష్మీదేవి ఆవిర్భవించి, శ్రీ విష్ణు భగవానుణ్ణి పతిగా వరించిందని ఈ పురాణం చెబుతుంది.

శ్రీ దేవీ భాగవతం :

శ్రీ దేవీ భాగవతం ప్రకారం శ్రీ భువనేశ్వరీ దేవి, త్రిమూర్తులలో ఒకరైన విష్ణుమూర్తికి లక్ష్మీదేవిని తన అంశతో సృష్టించి ఇస్తూ....

ఇత్యుక్త్వా మాం జగన్మాతా హరింప్రాహ శుచిస్మితా ।

ప్రజగృహేణ మాం మహాలక్ష్మీం మనోహరాం ॥

సదావక్షస్థలే స్థానే భవితానాత్ర సంశయః ।

క్రీడార్థంతే మయాదత్తా శక్తిః సర్వార్థదా శివా ॥

త్వయేయం నావమంతవ్యా మాసనీయా చ సర్వదా ।

లక్ష్మీ నారాయణాభ్యోఽయం యోగోవై విహితోమయా ॥

(దేవీ భాగవతం తృతీయ స్కంధం శ్లో॥ 40-42)

“ఓ విష్ణూ, ఇదిగో నేను నీకు ఇస్తున్న ఈ మనోహరమైన మహాలక్ష్మిని గ్రహించు. ఈ దేవిని నీ భార్యగా చేసుకుని ఎప్పుడూ నీ హృదయంలో స్థిరంగా ఉంచుకో. ఈ లక్ష్మీ-అష్టైశ్వర్యాలకు, సిరిసంపదలకు నిలయమైనది. నీ సంతోషం కోసం, నీ స్థితికోసం, నీ వైభవం కోసం ఈమెని నీకిస్తున్నాను. లోకాలన్నిటికీ వెలుగు ఈమే. ఏ రోజూ కూడా నీవు ఈ లక్ష్మితో పరుషంగా మాట్లాడకు. ఎప్పుడూ నీ హృదయాధిష్ఠాన దేవిగా మన్నించి గౌరవించు. నీవు ఈ దేవిని స్వీకరించి లక్ష్మీనారాయణుడిగా కీర్తి పొందుతావు” అని చెబుతుంది. దీనిని బట్టి లక్ష్మీదేవి జగన్మాత భువనేశ్వరీ ద్వారా సృష్టించబడిందని తెలుస్తోంది.

బ్రహ్మవైవర్త పురాణం :

అష్టాదశ పురాణాల్లో ఒకటైన బ్రహ్మవైవర్త మహాపురాణం మరోవిధంగా శ్రీలక్ష్మీదేవి ఆవిర్భావాన్ని వర్ణిస్తుంది. ఈ పురాణం ప్రకారం ఆదిపరాశక్తి తన దివ్య శరీరం నుంచి లోకాల్ని పాలించటం కోసం 1.శ్రీ దుర్గాదేవి 2.శ్రీ లక్ష్మీదేవి 3.శ్రీ సరస్వతీ దేవి 4.శ్రీ గాయత్రీదేవి 5.శ్రీ రాధాదేవి అనే పంచ ప్రకృతి స్వరూపాలని సృష్టించిందని చెబుతుంది. ఇలా ఆదిప్రకృతి జగన్మాత అంశావతారాల్లో రెండవ దానిగా శ్రీ లక్ష్మీదేవి ఆవిర్భవించినట్లు తెలుస్తోంది. ఇలా ఆవిర్భవించిన లక్ష్మీదేవి....

శుద్ధ సత్త్వ స్వరూపాయా పద్మాసా పరమాత్మనః ।

సర్వసం సత్స్వరూపా సా తదధిష్ఠాత్మ దేవతా ॥

కాంతాఽతిదాంత శాంతా చ సుశీలా సర్వమంగళా ।

లోభమోహ కామరోష మదాహంకార వర్జితా ॥

భక్తానురక్తా పత్యుశ్చ సర్వాభశ్చ పతివ్రతా ।

ప్రాణతుల్యా భగవతః ప్రేమపాత్రం ప్రియంవదా ॥

సర్వస్యాత్మికాదేవీ జీవనోపాయ రూపిణీ ।

మహాలక్ష్మీశ్చ వైకుంఠే పతిసేవరతా సతీ ॥

స్వర్గే చ సర్వలక్ష్మీశ్చ రాజ్యలక్ష్మీశ్చ రాజసు ।

గృహీషు గృహలక్ష్మీ శ్చ మర్త్యానాం గృహణాం తథా ॥

సర్వప్రాణిషు ద్రవ్యేషు శోభారూపా మనోహరా ।

కీర్తి రూపా పుణ్యవతాం ప్రభారూపా నృపేషు చ ॥

వాణిజ్య రూపావణిజాం పాపినాం కలహంకురా ।

దయారూపా చ కథితా వేదోక్తా సర్వ సమ్మతా ॥

(బ్రహ్మవైవర్తం - ద్వితీయ ఖండం శ్లో॥ 22-28)

శుద్ధ సత్త్వ స్వరూపిణి, విష్ణు భగవానుడికి అధిష్ఠాత్మదేవి, సర్వ సంపదలతో ప్రకాశించే పద్మాసని శ్రీ లక్ష్మీదేవి. ఇంకా చెప్పాలంటే శాంతి, కాంతి, దాంతి వంటి సుగుణాలు కలిగి సర్వమంగళాలను ప్రసాదించేది. లోభం, మోహం, కామం, రోషం, మదం, అహంకారం లాంటి దుర్లక్షణాలు ఏవీలేని సద్గుణ సంపన్నురాలైన ఈ దేవి తన భక్తుల్ని ప్రేమించేదిగా, పతివ్రతల్లో గొప్పదిగా, శ్రీ విష్ణువుకి ప్రాణ ప్రదమైన ప్రియపత్నిగా కీర్తించబడింది.

ఇటువంటి సుగుణరాశి అయిన లక్ష్మీదేవి సకలజనుల జీవనం కోసం, జీవులందరినీ అనుగ్రహించటం కోసం వైకుంఠంలో మహాలక్ష్మిగా, భూలోకంలో ధాన్యలక్ష్మిగా, స్వర్గంలో స్వర్గలక్ష్మిగా, రాజ్యాలలో రాజ్యలక్ష్మిగా, భక్తుల ఇళ్ళలో గృహలక్ష్మిగా వివిధ రూపాల్ని ధరించి సృష్టిలోని జీవుల జీవితాల్లో వెలుగులు వెదజల్లుతూ ఉంటుంది. అలాగే పుణ్యం చేసినవారికి కీర్తి రూపంతో, రాజుల్లో తేజోరూపంతో, వైశ్యుల్లో వ్యాపార రూపంలో, పాపాత్ముల ఇళ్ళల్లో కలహాలు, ద్వేషాల రూపంతో, పరోపకార పరాయణుల ఇళ్ళలో దయా స్వరూపిణిగా ప్రకాశిస్తూ ఉంటుందని బ్రహ్మవైవర్త పురాణం లక్ష్మీదేవి స్వరూప స్వభావాల్ని వివరిస్తుంది.

ఈ విధంగా పురాణాల్లో వివిధ రకాలుగా లక్ష్మీదేవి ఆవిర్భావం గురించి చెప్పబడినప్పటికీ, దశమహావిద్యల ఆవిర్భావ కథనాల్ని బట్టి చూస్తే ఈ కమలాత్మికా దేవి దశమహావిద్యలతో పాటు ఒకేసారి జగన్మాత శరీరం నుంచి ఆవిర్భవించినట్టు తెలుస్తోంది. మరి ఇన్ని విభిన్న కథనాలు ఎందుకు అని ప్రశ్నిస్తే పురాణాలు రచించిన కాలం, అప్పటి కల్ప ప్రమాణాల్ని అనుసరించి, ఒకే విషయం వివిధ కాలాల్లో వివిధ కల్పాలలో విభిన్నంగా జరుగుతుందని తెలియచేసే ఎన్నో సంఘటనలు సన్నివేశాలు మనని సమాధాన పరుస్తాయి. ఇలా పురాణాలలోనే కాకుండా వేదాల్లో కూడా శ్రీ లక్ష్మీదేవి ప్రస్తావన శ్రీ సూక్తం రూపంలో కనిపిస్తుంది.

ఋగ్వేదం - శ్రీ సూక్తం :

ఆదివేదమైన ఋగ్వేదం శ్రీ లక్ష్మీదేవిని వైభవంగా వర్ణిస్తుంది. ఇందులోని శ్రీ సూక్తం పంచ సూక్తాలలో ఒకటిగా నాటి నుంచి నేటి వరకూ ఎంతో మంది చేత పారాయణ చేయబడుతూ అలక్ష్మిని పోగొట్టి ఐశ్వర్యాన్నిచ్చే మహిమాన్విత సూక్తంగా పేరు గాంచింది.

ఓం హిరణ్యవర్ణాం హరిణీం సువర్ణ రజతస్రజాం
చంద్రాం హిరణ్మయాం లక్ష్మీం జాతవేదో మమావహ

ఓ అగ్నిదేవా! బంగారం వంటి శరీరకాంతి కలిగింది. పాపాలను హరించేది. బంగారం వెండి ఆభరణాలు ధరించింది. చంద్రుడిలాగా చల్లనిది. మూర్తీభవించిన బంగారుమయమైనది అయిన లక్ష్మీదేవిని నాకోసం ఆవాహన చెయ్యి....

అర్ధ్రాం పుష్కరిణీం పుష్టిం పింగళాం పద్మమాలినీం
చంద్రాం హిరణ్మయాం లక్ష్మీం జాతవేదో మమావహ ॥

అగ్నిదేవా, కరుణామయురాలు, పద్మంలో నివసించేది, ఆహారాన్ని ప్రసాదించి జనాలకి పుష్టిని చేకూర్చేది, కుంకుమ రంగు వన్నె కలిగింది, తామరపూలమాలను ధరించింది, చంద్రుడులాగా ఆహ్లాదాన్ని పంచేది, బంగారుమయమైన శరీరంతో ప్రకాశించేది అయిన లక్ష్మీదేవిని నా కోసం ఆవాహన చేయి అంటూ ఈ శ్రీ సూక్తాన్ని ఋగ్వేద కాలం నాటి -

ఆనందః కర్దమశ్చైవ చిక్లీత ఇతి విశ్రుతాః ।
ఋషయస్తే త్రయః ప్రోక్తా స్వయం శ్రీరేవ దేవతా ॥

సుప్రసిద్ధ మహర్షులైన ఆనందుడు, కర్దముడు, చిక్లీతుడు అనేవారు లోకానికి అందించారు. అంతే కాదు, తమకు ఐశ్వర్యాన్ని, సుఖశాంతుల్ని తుష్టిని, పుష్టిని ప్రసాదించే ఆ లక్ష్మీదేవిని సిద్ధలక్ష్మిగా, మోక్షలక్ష్మిగా, జయలక్ష్మిగా, సరస్వతిగా, శ్రీలక్ష్మిగా, వరలక్ష్మిగా సంభావిస్తూ ఆ దేవి ఎల్లప్పుడూ తమని అనుగ్రహిస్తూ ఉండాలని కూడా కోరుకుంటారు....

లక్ష్మీంక్షీర సముద్ర రాజతనయాం శ్రీరంగ ధామేశ్వరీం
దాసీభూత సమస్త దేవ వనితాం లోకైక దీపాంకురాం
శ్రీమన్మంద కటాక్ష లబ్ధ విభవద్రుహ్మాండ గంగాధరాం
త్వాం త్రైలోక్య కుటుంబినీం సరసిజాం వందే ముకుంద ప్రియాం ॥

శ్రీ సూక్తంలోని ఈ శ్లోకం నిత్యం లక్ష్మీదేవిని స్తుతించే మహిమాన్విత శ్లోకంగా లోకంలో ఎంతో ప్రాచుర్యం పొందింది.

స్థితికారిణిగా, జీవాలకు ఐశ్వర్యాన్ని ప్రసాదించేదిగా, ప్రసిద్ధి పొందిన శ్రీ కమలాత్మికాదేవి ఉపాసన వల్ల సాధకులకి ధన, ధాన్య, పుత్ర, పౌత్రాభివృద్ధి కలుగుతుంది. “ధనమూలమిదం జగత్” అని కదా ఆర్యోక్తి అటువంటి ధనాన్ని మనకందించేదే ఈ మహావిద్య. విశ్వసార తంత్రంలో ఈ దేవి హృదయ స్తోత్రం చెప్పబడితే, అధర్వణ రహస్యంలో లక్ష్మీస్తోత్రం, బ్రహ్మపురాణంలో శ్రీలక్ష్మీ సహస్ర నామ స్తోత్రాలు చెప్పబడ్డాయి. నిత్య పారాయణాలుగా ఇవి లోకంలో ఎంతో ప్రసిద్ధి పొందాయి. వీటితో పాటు జగద్గురు ఆదిశంకరాచార్యుల వారు విరచించిన కనకధారా స్తోత్రం కూడా శ్రీ లక్ష్మీదేవి విభూతులని వర్ణించే సర్వాంగ సుందర స్తోత్రంగా లోకంలో కీర్తి గాంచింది.

ఈ మహావిద్య ఉపాసనలో బిల్వాలు (మారేడు ఆకులు), బిల్వఫలాలు, తామరపూసలు, తామర పూలు, వినియోగించాలి. బిల్వవృక్షమూలంలో ఈ దేవి సదా నివసిస్తూ ఉంటుందని ప్రతీతి. అందుకే బిల్వవృక్షం నీడలో ఈ కమలాత్మికా మంత్ర సాధన చేస్తే సత్వరం ఫలిస్తుందని తంత్ర గ్రంథాలు చెబుతాయి.

కమలాత్మికా సాధనవల్ల శరీరంలోని షట్చక్రాల భేదనం జరుగుతుందని, తద్వారా యోగసిద్ధి లభిస్తుందని వేదాల్లో చెప్పబడిన ‘మధువిద్య’ ఇదేనని కావ్యకంఠ వాసిష్ఠ గణపతి ముని అభిప్రాయపడతారు.

ముండమాలా తంత్రోక్త మహావిద్యా సోత్త్రం

- నమస్తే చండికే చండి చండముండ వినాశిని ।
 నమస్తే కాలికే కాల మహా భయానాశిని ॥ 1
- శివే రక్ష జగద్ధాత్రి ప్రసీద హరవల్లభే ।
 ప్రణమామి జగద్ధాత్రి జగత్పాలనకారిణీమ్ ॥ 2
- జగత్క్షోభ కరీంవిద్యాం జగత్సృష్టి విదాయినీమ్ ।
 కరాళీ వికటాం ఘోరాం ముండమాలా విభూషితామ్ ॥ 3
- హరార్చితాం హరారాధ్యాం నమామి హర వల్లభామ్ ।
 గౌరీం గురు ప్రియాం గౌరవర్ణాలంకార భూషితామ్ ॥ 4
- హర ప్రియాం మహా మాయాం నమామి బ్రహ్మ పూజితామ్ ।
 సిద్ధాం సిద్ధేశ్వరీం సిద్ధ విద్యాధరగణైర్యుతామ్ ॥ 5
- మంత్ర సిద్ధిప్రదాం యోనిం సిద్ధిదాం లింగ శోభితాం ।
 ప్రణమామి మహామాయాం దుర్గాం దుర్గతి నాశినీమ్ ॥ 6
- ఉగ్రాముగ్రమయీ ముగ్రతారాముగ్రగణైర్యుతామ్ ।
 నీలాం నీలఘనశ్యామాం నమామి నీలసుందరీమ్ ॥ 7
- శ్యామాంగీం శ్యామ ఘటితాం శ్యామవర్ణ విభూషితామ్ ।
 ప్రణమామి జగద్ధాత్రీం గౌరీం సర్వార్థ సాధినీమ్ ॥ 8
- విశ్వేశ్వరీం మహా ఘోరాం వికటాం ఘోరనాదినీమ్ ।
 ఆద్యా మాద్య గురోరాద్యామాద్యనాథ ప్రపూజితామ్ ॥ 9
- శ్రీదుర్గాం ధనదామన్నపూర్ణాం పద్మాం సురేశ్వరీమ్ ।
 ప్రణమామి జగద్ధాత్రీమ్ చంద్రశేఖర వల్లభామ్ ॥ 10
- త్రిపురాం సుందరీం బాలామబలాగణ భూషితామ్ ।
 శివదూతీం శివారాధ్యాం శివధ్యేయాం సనాతనీం ॥ 11
- సుందరీం తారిణీం సర్వ శివాగణ భూషితామ్ ।
 నారాయణీం విష్ణు పూజ్యాం బ్రహ్మ విష్ణు హర ప్రియామ్ ॥ 12
- సర్వసిద్ధి ప్రదాం నిత్యామనిత్యాం గుణ వర్ణితామ్ ।
 సగుణాం నిర్గుణాం ధ్యేయా మర్చితాం సర్వసిద్ధిదామ్ ॥ 13

- విద్యాం సిద్ధి ప్రదాం మహావిద్యాం మహేశ్వరీమ్ ।
మహేశ భక్తాం మాహేశం మహాకాల ప్రపూజితామ్ ॥ 14
- ప్రణమామి జగద్ధాత్రీం శుంభాసురమర్ధినీమ్ ।
రక్త ప్రియాం రక్త వర్ణాం రక్తబీజవిమర్ధినీమ్ ॥ 15
- భైరవీం భువనాం దేవీం లోల జిహ్వం సురేశ్వరీం ।
చతుర్భుజాం దశభుజా మష్టాదశభుజాం శుభామ్ ॥ 16
- త్రిపురేశీం విశ్వనాథ ప్రియాం విశ్వేశ్వరీం శివామ్ ।
అట్టహాసామట్టహాస ప్రియాం ధూమ్ర వినాశినీమ్ ॥ 17
- కమలాం చిన్న భాలాం చ మాతంగీం సురసుందరీమ్ ।
షోడశీం విజయీం భీమాం ధూమాం చ బగళాముఖీం ॥ 18
- సర్వసిద్ధిప్రదాం సర్వవిద్యా మంత్ర విశోధినీమ్ ।
ప్రణమామి జగత్తారాం సారాం చ మంత్ర సిద్ధయే ॥ 19
- ఇత్యేవం చ వరారోహే స్తోత్రం సిద్ధికరం పరమ్ ।
పఠిత్వా మోక్షమాప్నోతి సత్యంవై గిరినందిని ॥ 20

మహావిద్యానామ నిరుక్తి (కుంజికా తంత్రం)

- కలౌకృష్ణత్వ మాసాద్య శుక్లాపి నీలరూపిణీ ।
లీలయా వాక్రూదా చేతి తేన నీల సరస్వతీ ॥ 1
- తారకత్వాత్ సదా తారా తారిణీ చ ప్రకీర్తితా ।
భువనానాం పాలకత్వాత్ భువనేశీ ప్రకీర్తితా ॥ 2

దశమహావిద్యా సంపూర్ణ కవచం

- ఓం ప్రాచ్యాంరక్షతు మే తారా కామరూప నివాసినీ ।
ఆగ్నేయ్యాం షోడశీ పాతు యామ్యాం ధూమావతీ స్వయం ॥ 1
- నైరృత్యాం భైరవీ పాతు వారుణ్యాం భువనేశ్వరీ ।
వాయవ్యాం సతతం పాతు చిన్నమస్తా మహేశ్వరీ ॥ 2
- కౌబేర్యాం పాతు మే దేవి శ్రీవిద్యా బగళాముఖీ ।
ఐశాన్యాం పాతు మేదేవి మహాత్రిపుర సుందరీ ॥ 3

- ఊర్ధ్వం రక్షతు మే విద్యా మాతంగీ పీఠవాసినీ ।
సర్వతః పాతుమేనిత్యం కామాక్షీ కాళికా స్వయం ॥ 4
- బ్రహ్మరూపా మహావిద్యా సర్వ విద్యామయీ స్వయం ।
శీర్షం రక్షతు మే దుర్గా భాలం శ్రీ భవగేహినీ ॥ 5
- త్రిపురా భూయుగే పాతు శర్వాణీపాతు నాసికాం ।
చక్షుషీం చండికా పాతు శ్రోత్రే నీలసరస్వతీ ॥ 6
- ముఖం సౌమ్యముఖీ పాతు గ్రీవాం రక్షతు పార్వతీ ।
జిహ్వం రక్షతు మే దేవీ జిహ్వ లలన భీషణా ॥ 7
- వాగ్దేవీ వదనం పాతు వక్షః పాతు మహేశ్వరీ ।
బాహుం మహాభుజా పాతు కరాంగుళీః సురేశ్వరీ ॥ 8
- పృష్ఠతః పాతు భీమాస్యా కట్యాం దేవీ దిగంబరీ ।
ఉదరం పాతు మే నిత్యం మహావిద్యా మహోదరీ ॥ 9
- ఉగ్రతారా మహాదేవీ జంఘోరూ పరిరక్షతు ।
గుదం ముష్కం చ మేధ్రం చ నాభిం చ సురసుందరీ ॥ 10
- పదాంగుళీః సదా పాతు భవానీ త్రిదశేశ్వరీ ।
రక్త మాంసాస్థి మజ్జాదీన్ పాతు దేవీ శవాసనా ॥ 11
- శివ ప్రియా సుతాం పాతు సుతం పర్వత నందినీ ।
త్రైలోక్యం పాతు బగళా భువనం భువనేశ్వరీ ॥ 10
- సర్వాం సర్వనిలయా పాతు నిత్యం చ పార్వతీ ।
చాముండా పాతు మే రోమకూపం సర్వార్థ సాధనా ॥ 11
- బ్రహ్మాండం మే మహావిద్యా పాతు నిత్యం మనోహరా ।
లింగం లింగేశ్వరీ పాతు మహాపీఠే మహేశ్వరీ ॥ 12
- సదా శివ ప్రియా పాతు నిత్యం పాతు సురేశ్వరీ ।
గౌరీ మే సంధి దేశం చ పాతు వై త్రిపురేశ్వరీ ॥ 13
- సురేశ్వరీ సదా పాతు శ్మశానే చ శివేఽవతు ।
కుంభకే రేచకే చైవ పూరకే కామ మందిరే ॥ 14
- కామాఖ్యా కామనిలయం పాతు దుర్గా మహేశ్వరీ ।
దాకినీ కాకినీ పాతు నిత్యం మే శాకినీ తథా ॥ 15

- హాకినీ లాకినీ పాతు రాకినీ పాతు సర్వదా ।
 జ్వాలా ముఖీ సదాపాతు ముఖ మధ్యే శివాఽ వతు ॥ 16
 తారిణీ విభవే పాతు భవానీ చ భవేఽ వతు ।
 త్రైలోక్య మోహినీ పాతు సర్వాంగం విజనేఽ వతు ॥ 17
 రాజకులే మహాఘాతే సంగ్రామే శత్రుసంకటే ।
 ప్రచండా సాధకీ పాతు రాజద్వారే విపత్తిషు ॥ 18
 సంపత్ప్రదా భైరవీ చ పాతు బాలా బలం మమ ।
 నిత్యం మాం శంభువనితా పాతు మాంత్రిపురాంతకా ॥ 19
 ఇత్యేవం కథితందేవీ రహస్యం సర్వకాలికమ్ ।
 భుక్తిదం ముక్తిదం సౌఖ్య సర్వ సంపత్ప్రదాయకమ్ ॥ 20
 ఏవం యది వరారోహే పఠేత్ భక్తి పరాయణః ।
 మంత్ర సిద్ధి ర్భవేత్తస్య చాచిరాన్నాత్ర సంశయః ॥ 21

ముండ మాలా తంత్రోక్త మహావిద్యా స్తోత్రం

- నమస్తే చండికే చండి చండముండ వినాశిని ।
 నమస్తే కాలికే కాల మహా భయానాశిని ॥ 1
 శివే రక్ష జగద్ధాత్రి ప్రసీద హరవల్లభే ।
 ప్రణమామి జగద్ధాత్రి జగత్పాలనకారిణీమ్ ॥ 2
 జగత్క్షోభ కరింవిద్యాం జగత్సృష్టి విదాయినీమ్ ।
 కరాళీ వికటాం ఘోరాం ముండమాలా విభూషితామ్ ॥ 3
 హరార్చితాం హరారాధ్యాం నమామి హర వల్లభామ్ ।
 గౌరీం గురు ప్రియాం గౌరవర్ణాలంకార భూషితామ్ ॥ 4
 హర ప్రియాం మహా మాయాం నమామి బ్రహ్మ పూజితామ్ ।
 సిద్ధాం సిద్ధేశ్వరీం సిద్ధ విద్యాధరగణైర్యుతామ్ ॥ 5
 మంత్ర సిద్ధిప్రదాం యోనిం సిద్ధిదాం లింగ శోభితాం ।
 ప్రణమామి మహామాయాం దుర్గాం దుర్గతి నాశినీమ్ ॥ 6
 ఉగ్రాముగ్రమయీ ముగ్రతారాముగ్రగణైర్యుతామ్ ।
 నీలాం నీలఘనశ్యామాం నమామి నీలసుందరీమ్ ॥ 7

- శ్యామాంగీం శ్యామ ఘటితాం శ్యామవర్ణ విభూషితామ్ ।
ప్రణమామి జగద్ధాత్రీం గౌరీం సర్వార్థ సాధినీమ్ ॥ 8
- విశ్వేశ్వరీం మహా ఘోరాం వికటాం ఘోరనాదినీమ్ ।
ఆద్యా మాద్య గురోరాద్యామాద్యనాథ ప్రపూజితామ్ ॥ 9
- శ్రీదుర్గాం ధనదామన్నపూర్ణాం పద్మాం సురేశ్వరీమ్ ।
ప్రణమామి జగద్ధాత్రీమ్ చంద్రశేఖర వల్లభామ్ ॥ 10
- త్రిపురాం సుందరీం బాలామబలాగణ భూషితామ్ ।
శివదూతీం శివారాధ్యాం శివధ్యేయాం సనాతనీం ॥ 11
- సుందరీం తారిణీం సర్వ శివాగణ భూషితామ్ ।
నారాయణీం విష్ణు పూజ్యాం బ్రహ్మ విష్ణు హర ప్రియామ్ ॥ 12
- సర్వసిద్ధి ప్రదాం నిత్యామనిత్యాం గుణ వర్జితామ్ ।
సగుణాం నిర్గుణాం ధ్యేయా మర్చితాం సర్వసిద్ధిదామ్ ॥ 13
- విద్యాం సిద్ధి ప్రదాం మహావిద్యాం మహేశ్వరీమ్ ।
మహేశ భక్తాం మాహేశం మహాకాల ప్రపూజితామ్ ॥ 14
- ప్రణమామి జగద్ధాత్రీం శుంభాసురమర్ధినీమ్ ।
రక్త ప్రియాం రక్త వర్ణాం రక్తబీజవిమర్ధినీమ్ ॥ 15
- ఛైరవీం భువనాం దేవీం లోల జిహ్వం సురేశ్వరీం ।
చతుర్భుజాం దశభుజా మష్టాదశభుజాం శుభామ్ ॥ 16
- త్రిపురేశీం విశ్వనాథ ప్రియాం విశ్వేశ్వరీం శివామ్ ।
అట్టహాసామట్టహాస ప్రియాం ధూమ్ర వినాశినీమ్ ॥ 17
- కమలాం చిన్న భాలాం చ మాతంగీం సురసుందరీమ్ ।
షోడశీం విజయీం భీమాం ధూమాం చ బగళాముఖీం ॥ 18
- సర్వసిద్ధిప్రదాం సర్వవిద్యా మంత్ర విశోధినీమ్ ।
ప్రణమామి జగత్తారాం సారాం చ మంత్ర సిద్ధయే ॥ 19
- ఇత్యేవం చ వరారోహే స్తోత్రం సిద్ధికరం పరమ్ ।
పఠిత్వా మోక్షమాప్నోతి సత్యంవై గిరినందిని ॥ 20

